

FORORD

Denne boka om *Tro og liv* i det norske kvekersamfunnet, er skrevet av og for medlemmene i det norske Årsmøtet ¹. Den kan også være av interesse for andre åndelig søkende. Den inneholder en samling tekster om vår tro og vårt verdigrunnlag som kan vitne om vår erfaring, inspirere oss og hjelpe oss i vår søken, både hver for oss og som trossamfunn. Selv om dette er den første utgaven av ei norsk bok om kvekerstro og liv i vår egen tid, har den sin plass i en lang tradisjon blant kvekere verden over, en tradisjon som stammer fra kvekerbevegelsens første tid. Ei første «disiplinbok» ble skrevet ved etableringen av det norske kvekersamfunnet ved årsmøtet i 1818 ². Dette grunnlaget har blitt revidert ³ og senere videreført skriftlig og muntlig gjennom to hundre år som organisert religiøst samfunn i Norge, men ikke utgitt samlet.

Meningen er at denne boka, *Tro og liv*, skal kunne gi næring til Åndens liv i oss og råd for hvordan vi lever i dagliglivet og samarbeider om felles anliggender i møtene våre. I tillegg samler vi retningslinjer og prosedyrer i en egen Håndbok.

Før dette arbeidet med *Tro og liv* har vi hatt samlingen av *Råd og spørsmål* som kvekere skulle lese og svare på både hver for seg og som fellesskap, og til og med sende svar på en gang i året til nærmeste Årsmøte. Gjennom mange av sine tidligste år sendte det norske Årsmøtet sine svar til «London Årsmøte»⁴ om hvordan Vennene levde i Sannheten og Lyset. Den nåværende versjonen er tatt inn som kapittel 1 i denne publikasjonen. En av de tidligste versjonene av *Råd og Spørsmål* kom fra kvekerne i Balby i Yorkshire i England i 1656, og illustrerer den ånd som bør gjennomsyre enhver bok om tro og liv og hvordan den bør leses:

Elskede brødre, dette pålegger vi dere, ikke som noen fast regel eller rettesnor, men for at dere kan bli ledet av det lys som er rent og hellig og således vandre og bli i lyset. Måtte disse ting bli oppfylt, ikke etter bokstaven, men etter ånden. For bokstaven slår i hjel, men ånden gjør levende.

Brev fra eldsterådet i Balby, 1656.

I denne boka har vi samlet mangfoldige uttrykk for kvekernes tro, og råd om praksis både fra norske Venner, fra andre Årsmøter og fra kvekere over hele verden. Slik

¹ Kortformen «Årsmøtet» med stor forbokstav beskriver fellesskapet av menigheter og andaktsgrupper, mens «årsmøtet» med liten bokstav handler om den årlige samlingen av alle medlemmer. Se kapitlene 4 og 5.

² Allen, William og Grellet, Stephen: *Udvikling af de Grundsætninger og Forskrifter som iagttages og følges af det religiøse Samfund af Venner almindeligt kjendt under Navn af Qvækere som bor i Christiania og i og ved Stavanger*. Christiania. Trykt i Opfostringshusets Bogtrykkerie af A. Jensen, 1818.

³ *Kort Uddrag af Vennernes Samfunds Grundsætninger og Kirkeorden samt et Anhang omhandlende deres vigtigste Troslærdomme*. Stavanger. Vennesamfundets Forlag, 1876.

⁴ Det britiske årsmøtet heter «Britian Yearly Meeting» i vår tid, ofte forkortet BYM.

ønsker vi å formidle erfaringer både fra to hundre års historie i Norge og fra kvekertradisjoner andre steder gjennom lange tider.

Vi håper at boka kan hjelpe oss til å vokse, og samtidig være et fleksibelt dokument. Dokumentet skal tjene oss. Det vil komme med råd heller enn befalinger, stille spørsmål heller enn å gi konkrete svar og revideres når det er behov for det. Ansvar for å tjene sannheten er lagt på den enkeltes og fellesskapets samvittighet og ikke på noe ytre autoritet.

Vi er søkende, men vi har også overtatt en dyrebar arv. Som alle andre generasjoner, må vi finne Lyset og Livet igjen og igjen for vår egen del. Bare det som vi har sett verdien av og gjort til vårt eget, ikke bare ved å si ja, men gjennom å leve i trofast forpliktelse, kan vi gi videre til fremtiden. Selv da må vi ydmykt erkjenne at vår egen visjon av sannheten vil bli revidert om og om igjen.

*Quaker Faith and Practice of
Britain Yearly Meeting, 1994*

Vi er dypt takknemlige for det som kvekere har skrevet både før og i vår egen tid, og for anledningen til å gjengi sitater fra noen av dem i denne boka.

INNHOLD

FORORD	1
1 RÅD OG SPØRSMÅL	5
2 TROEN OG DET ÅNDELIGE LIVET	10
2.1 ORD OM TROEN	10
2.2 ORD OM ANDAKTEN.....	18
3 Å LEVE VÅR TRO	22
3.1 DE KLASSISKE KVEKERVITNESBYRDENE.....	23
<i>Sannhet, integritet og redelighet</i>	23
<i>Likeverd</i>	23
<i>Fellesskap</i>	24
<i>Fred</i>	24
<i>Enkelhet</i>	25
<i>Bærekraft</i>	25
3.2 VÅR TIDS UTFORDRINGER	26
4 PÅ KVEKERVIS	28
4.1 ANDAKTSMØTET	28
4.2 FORRETNINGSMØTET - BESLUTNINGSMØTET	30
4.3 BESLUTNINGSPROESSEN	30
4.4 DOKUMENTASJON AV BESLUTNINGENE	32
4.4.1 <i>Referat – føring av protokoll</i>	32
4.4.2 <i>Dokumentasjon og arkivering</i>	32
4.5 TILLITSVERV OG NOMINASJONSPROESSEER	33
<i>Homofiles rolle og plass i kirken</i>	33
4.6 ANDRE FORMER FOR SKJELNING I FELLESSKAP	34
4.6.1 <i>Klarhetskomiteer</i>	35
4.6.2 <i>Treskemøter</i>	36
4.6.3 <i>Når kvekere arbeider i grupper</i>	36
5 ORGANISERING	38
5.1 MÅNEDSMØTET	38
5.1.1 <i>Månedsmøtets oppgaver og ansvarsområder</i>	38
5.1.2 <i>Medlemskap</i>	39
<i>Hvordan blir man medlem</i>	39
<i>Når et barn er født</i>	39
<i>Når barn blir ungdom/voksne</i>	39
5.2 ÅRSMØTET.....	40
<i>Epistelskriving</i>	40
5.2.1 <i>Årsmøtets oppgaver og ansvarsområder</i>	40
5.2.2 <i>Årsmøtets ledelse og årsmøtekomiteer</i>	41
5.3 ØKONOMI.....	41
6 KVEKERHJELP	42
7 FRED	45
7.1 OM Å LEVE FREDSVITNESBYRDET.....	45
7.2 VÅRT FREDSSKATT-ANLIGGENDE.....	47

<i>Årsmøtets uttalelse fra 1987</i>	48
<i>Uttalelse fra Årsmøtet i Vennenes Samfunn Kvekerne 1999</i>	49
KAPITLENE 8 – 12 ER IKKE FERDIGE ENNÅ	49
13 HISTORIEN OM KVEKERNE I NORGE	50
<i>Forhistorien</i>	50
<i>Kvekersamfunnet i Norge</i>	50
<i>Kvekersamfunnet i det moderne Norge</i>	53
<i>Kvekersamfunnet i det postmoderne samfunnet</i>	54
APPENDIX D: BOKLISTE	56

1 RÅD OG SPØRSMÅL

Den norske utgaven av *Råd og spørsmål* bygger på *Advices and Queries* vedtatt av Britain Yearly Meeting i 1994, og det reviderte heftet ble utgitt av Kvekerforlaget i 2004.

1. KJÆRE VENNER, ta imot enhver tilskyndelse som har sitt utspring i kjærlighet og sannhet, for slike impulser vitner om Guds ledelse. Vær trofaste og tålmodige; ta oppgaven som sannhetens talsmenn alvorlig. Stå ikke imot Guds virke i dere. Lyset fra Gud viser oss det mørke i oss og leder til nytt liv.
2. La alt i livet komme inn under Åndens ledelse. Er du åpen for den helbredende kraften i Guds kjærlighet? Hvordan kommer den til uttrykk i ditt liv? Ta vare på «det av Gud» i deg, slik at Guds kjærlighet kan vokse i deg og lede deg. La andakt og dagligliv berike hverandre.
3. Ta vare på din gudsoppfatning, hvordan den enn måtte komme til deg. Ta vare på dine egne erfaringer og søk i samtale med andre å utdype dem. Tvil og spørsmål kan også føre til åndelig vekst og større bevissthet om Lyset som er i alle. Husk at kristendom ikke er teori, men en vei.
4. Ta deg tid til å lære av andre menneskers erfaringer av Lyset. Sett også av tid til å studere Bibelen, kvekerskrifter og annen litteratur som kan vise Guds veier. Del villig med andre det du har lært. Respekter andres erfaringer og meninger, men vær ikke redd for å snakke om det du selv har funnet eller om dine verdier.
5. Søk i enhver situasjon å være åpen for Guds nærvær, også i hverdagens aktiviteter. Åndelig utvikling fortsetter hele livet og ofte på uventede måter. Det er inspirasjon å hente overalt omkring oss, i naturen, i vitenskap og kunst, i arbeid og vennskap, i sorg så vel som i glede. Vær alltid rede til å motta innsikt hvor den enn måtte komme fra. Vis sunn kritikk overfor nye ideer og teorier.
6. Vennenes Samfunn Kvekerne har sine røtter i den kristne tradisjonen og har alltid søkt inspirasjon i Jesu liv og lære. Hva betyr denne arven for din tro? Jesus viste oss kjærlighet i praksis. Hans liv lærer oss hva det betyr, og hva det kan koste å leve etter Guds vilje. Hvilken utfordring og inspirasjon kan du finne i hans gudsforhold?
7. Vær ærlig overfor deg selv. Finnes det ubehagelige sannheter som du viker unna? Mist ikke motet når du kommer til kort. I andaktsfellesskapet søker vi å oppleve Guds kjærlighet og finne styrke til å fortsette med nytt mot. Vær rede til å søke råd og hjelp hos andre.
8. Sørg for at du ofte tar deg tid til stille stunder der du er åpen for Den hellige ånd. I stillheten kan vi få en dypere opplevelse av det guddommelige og finne en indre kilde til styrke. Søk en indre stillhet i dagliglivets mange gjøremål. Hold både deg selv og andre i Lyset, i visshet om at Guds kjærlighet omfatter alle. Ha i ukens løp søndagens andaktsmøte med i dine tanker og bønner. Kom til andakten med hjerte og sinn beredt.
9. Vi kan holde andakt alene, men når vi samles med andre i stille venting, kan vi få en dypere opplevelse av Guds nærvær. I andaktsmøtet søker vi en samlende stillhet, der alle kan få oppleve at kraften i Guds kjærlighet fører oss sammen og

leder oss. Andakten blir hellig når vi opplever Den hellige Ånd iblant oss og tar imot utfordringen til å leve som Jesu disipler.

10. I andakten åpner vi oss for samfunn med Gud og for ledelse fra Den hellige Ånd. Overgi deg selv og alt det som opptar deg til Guds ledelse, så du kan oppleve «det onde i deg svekket og det gode løftet fram». Kom regelmessig til andakten, selv om du er sint, trett, nedtrykt eller føler deg tom.
11. Når du føler deg bekymret eller ukonsentrert under andaktsmøtet, kan det være til større hjelp å holde forstyrrende tanker i Lyset enn å la seg fristes til å gruble over dem. Ta imot andres budskap med vilje til forståelse. Søk den dypere mening i det som blir sagt. Husk at ord som for én kan synes å ha liten verdi, for andre kan være som et ord direkte fra Gud. Vi deler alle ansvaret for andaktsmøtet enten vi bidrar i stillhet eller gjennom det talte ord.
12. Ta det ikke for gitt at du aldri skal si noe i andaktsmøtet. Selv få ord vil, når de kommer fra hjertet, kunne åpne for fyldigere vitnesbyrd fra andre. Når du føler deg ledet til å tale, vent tålmodig på visshet om at tilskyndelsen er riktig og tidspunktet det rette. La ikke følelsen av egen utilstrekkelighet holde deg tilbake. Be om at det du sier må springe ut av dyp erfaring, og stol på at du vil finne de rette ordene. Reis deg hvis du kan, tal høyt og tydelig, og vær følsom overfor behovene hos de andre som er til stede. Pass på at du ikke taler for ofte eller gjentar deg selv. Vær varsom med å komme med unødige eller forstyrrende tilføyelser mot slutten av møtet.
13. En uttalt bønn kan på en vidunderlig måte trekke de tilstedeværende inn i samfunn med Gud og med hverandre, selv om ordene er ufullkomne og nølende. Bønnens ånd vil være levende i en gruppe der opplevelsen av samhörighet er ekte. I et andaktsmøte hvor det er vanskeligheter, kan bønn bedre enn noe annet bringe helbredelse.
14. La andakten gi næring til hele livet. La Guds kraft virke i dere og trekke dere sammen i et fellesskap, slik den også trekker dere mot Gud.
15. Hvordan kan vi gjøre andaktsgruppa til et fellesskap der hver og en kan kjenne seg godtatt og finne næring, og der nykommere kan føle seg velkomne? Søk å kjenne hverandre i det som er av evighet. Hjelp hverandre med å bære den bør som skyldes utilstrekkelighet. Be for hverandre. Når vi i kjærighet tar del i hverandres gleder og sorger, rede til å gi hjelp og ta imot hjelp, kan andaktsgruppa bli et redskap for Guds kjærighet og tilgivelse.
16. Gled dere over barna og de unge i møtet, og ta imot det de har å gi. Husk at hele møtet har ansvar for hvert enkelt barn i fellesskapet. Søk en fullest mulig utvikling av de evner Gud har gitt dem. Kan du dele din dypeste tro med barna, samtidig som du lar dem utvikle seg fritt, slik Guds ånd måtte lede dem? Hjelper du dem til å dele sin innsikt med deg? Er du rede til både å lære av dem og ta det ansvar du har for dem?
17. Bruker du nok tid sammen med andre i andaktsgruppa til å dele tanker om hvordan du forstår og opplever andakten, og hvordan du omsetter kvekertroen i praktisk liv? Er det noe som tar en så stor del av din tid og energi at det hindrer åndelig vekst og din tjeneste for Gud? Gir du en rimelig del av dine penger til støtte for kvekersamfunnets arbeid?

18. Deltar du i månedsmøtene og andre forretningsmøter så ofte som du kan? Er du tilstrekkelig fortrolig med vår forretningsmetode til at du kan bidra til en disiplinert gjennomføring av møtene? Setter du deg godt inn i de vanskelige sakene som måtte komme opp, og kan du ta del i samtalen med en åpen og kjærlig holdning? Er du beredt til å bidra til en prosess der andres innsikt og ønsker får plass ved siden av dine egne oppfatninger etter hvert som møtet søker den rette veien framover? Støtt møtet i bønn hvis du er forhindret fra å delta.
19. Holder dere forretningsmøtene i andaktens ånd og i tillit til Guds ledelse? Husk at vi ikke tar sikte på flertallsavgjørelser, ikke en gang konsensus. Vi har erfaring for at når vi venter tålmodig på guddommelig ledelse, vil den rette veien bli tydelig, og vi vil bli ledet til en felles beslutning.
20. Gleder du deg over mangfoldet av kultur, språk og trosuttrykk i vårt eget årsmøte og i det verdensomspennende kvekerfellesskapet? Søk å utvide din forståelse av denne rikholdige arven og det brede spekteret av åndelig innsikt den representerer. Ha både ditt eget og andre Årsmøter med i dine bønner.
21. Samarbeid med andre religiøse grupper mot felles mål kan gi verdifull erfaring. Vær trofast mot kvekererfaringene, men forsøk også å forstå andre trossamfunns liv og vitnesbyrd, slik at dere sammen kan vokse i forståelse og vennskap.
22. Respekterer du «det av Gud» i alle mennesker selv når det kommer til uttrykk på uvant måte, eller når det kan være vanskelig å få øye på? Vi har alle vår egen gudserfaring og må søke å være trofast mot den. Hvis noen uttrykker sin gudserfaring på en måte som er fremmed for deg eller gjør deg urolig, prøv å forstå hva som ligger bak ordene og hva som har gitt styrke og næring til andres liv. Lytt tålmodig. Unngå sårende kritikk og provoserende språk. La ikke styrken i din overbevisning få deg til å komme med ord og påstander som er taktløse eller usanne. Regn det for mulig at du kan ta feil.
23. Respekter at vi kan være ulike både i levemåte og i personlige forhold. Vær forsiktig med å dømme andres måte å leve på. Fremmer du gjensidig respekt og tilgivelse slik det ventes ut fra kjærlighetens evangelium? Husk at hver og en av oss er et enestående og dyrebart Guds barn.
24. Gled deg over kraften og skjønnheten i ethvert vennskap som vokser i inderlighet, forståelse og gjensidig respekt. Verdsett «det av Gud» i din venn. Det er aldri rett å gjøre bruk av et annet menneske ut fra selviske motiver. I nære vennskap kan vi både oppleve glede og risikere at vi blir såret. Både glede og sorg kan åpne for Åndens virke i oss.
25. Ekteskap og partnerskap er for kvekere en religiøst basert forpliktelse, ikke bare en sivil kontrakt. Begge parter i et forhold bør be om Guds hjelp til å holde sammen livet ut. Husk at lykken avhenger av innlevelse og trofast kjærlighet på begge sider. Prøv å bli forent i et felles disippelforhold. Minn hverandre om verdien av bønn, utholdenhet og humoristisk sans.
26. Et livslangt forhold fører med seg både spenninger og samhørighet. Hvis forholdet er anstrengt, søk hjelp til å forstå den andres synspunkt; søk også å forstå dine egne følelser, som kan vise seg å være sterke og destruktive. Ta hensyn til ønsker og følelser hos barn som er involvert, og husk barnas vedvarende behov for kjærlighet og trygghet. Søk Guds ledelse. Hvis du må

igjennom den sorg som separasjon og skilsmisse fører med seg, prøv likevel å opprettholde en kommunikasjon preget av respekt og medfølelse.

27. Ser du de behov de forskjellige medlemmene i din familie har, og ser du de gaver de har fått? Glem heller ikke dine egne ressurser og behov. Søk å gjøre ditt hjem til et sted hvor det hersker fred og trivsel og som vitner om Guds nærvær.
28. Tenk nøye over det ansvar det er å være foreldre. Gjør vi alle vårt beste for å gi barn og unge kjærlighet og stabilitet? Vis sannhet og oppriktighet i din egen livsførsel og søk å oppmuntre barna dine til det samme. Støtter vi foreldre og andre som har ansvar for barn og unge, og holder vi dem i Lyset?
29. Hver livsperiode har sin egenart og åpner for nye muligheter. Se modig fram mot alderdommen, både for ditt eget vedkommende og for dem som står deg nær. Husk at alderen kan bringe visdom, sinnsro og klarhet. Søk så langt det er mulig å ordne det nødvendige i god tid så det ikke legges noen utilbørlig byrde på andre. Tenk med takknemlighet på de velsignelser og gleder livet har gitt deg. Prøv etter hvert som du blir eldre å bli klar over det rette tidspunkt til å gi fra deg ansvar til dem som er yngre. Når ytre aktivitet avtar, vil dine tanker og bønner kunne frigjøre kjærlighet og kraft hos andre.
30. Er du i stand til å godta tanken på din egen død og døden til dem som står deg nærmest? Når vi kan godta døden som en kjensgjerning, blir vi frigjort til å leve mer helt og fullt. Når du rammes av sorg, gi deg selv tid til å sørge. Når andre har sorg, la dem være omfattet av din kjærlige omsorg.
31. Er du ærlig og sannferdig i alt du sier og gjør? Bevarer du din redelighet i alle forretningssaker og i forhold til enkeltmennesker og organisasjoner? Bruker du penger og informasjon som er betrodd deg med diskresjon og ansvar? Edsavleggelse innebærer to normer for sannhet. Om du i stedet velger å bekrefte at du taler sant, vær da klar over hvilke krav dette stiller til din personlige integritet.
32. Hvis du utsettes for press til å gå på akkord med din personlige integritet, er du da forberedt på å stå imot? Vårt ansvar overfor Gud og vår neste kan medføre at vi må innta upopulære standpunkter. La ikke samfunnets konvensjoner eller frykten for å være annerledes virke inn på dine avgjørelser.
33. Prøv å leve enkelt, men verdsett også det vakre i alle dets former. En enkel livsstil som er valgt frivillig, er en kilde til styrke. La deg ikke overtale til å kjøpe noe du ikke trenger eller ikke har råd til. Bruk dine evner og dine eiendeler, ikke som mål i seg selv, men som gaver Gud har betrodd deg! Del dem med andre til Guds ære og under Guds ledelse. Forvalt dem i ydmykhet og med ansvarsbevissthet.
34. Det er ikke vi mennesker som eier verden, og vi kan ikke gjøre som vi vil i forhold til verdens ressurser. Vis kjærlig omtanke for hele skaperverket, og gjør ditt for å bevare naturens skjønnhet og mangfold. Gjør hva du kan for å sikre at menneskenes forhold til naturen er preget av ansvar og ærefrykt for livet. Gled deg over storheten i Guds vedvarende skapergjerning. Holder du deg informert om konsekvensene av din livsstil på det globale miljøet og den globale økonomien? Er du rede til å handle på grunnlag av denne kunnskapen?
35. Vurder kritisk de veier til lykke og fremgang som samfunnet tilbyr. Hva fører til ekte glede, og hva kan være nedbrytende og ødeleggende? Tenk over hvordan du bruker fritiden. Vær nøye i ditt valg av underholdning og informasjonskilder.

Motstå ønsker om å skaffe deg eiendeler eller inntekter ved hjelp av uetiske investeringer, spekulasjoner, lotteri eller pengespill.

36. Vær ikke tilfreds med å godta tingene som de er, men hold ditt sinn åpent og spørrende. Er du på vakt overfor skikker eller praksis her og ellers i verden som nedvurderer eller forskjellsbehandler medmennesker på grunnlag av hvem eller hva de er, eller på grunn av deres tro?
37. Søk å forstå årsakene til sosial uro, urett og frykt. Arbeider du for en rettferdig og solidarisk samfunnsorden som lar alle få utvikle sine evner, og som fremmer viljen til å tjene andre? Søk å vitne om menneskeverdet, også når det gjelder dem som bryter samfunnets konvensjoner eller lover. Prøv å finne nye muligheter for utvikling i vår tids sosiale og økonomiske liv.
38. Når du ser på de skader som skyldes bruk av alkohol, tobakk og andre vane-dannende stoffer, vurder da om du bør begrense din bruk av dem, eller slett ikke bruke dem. Husk at selv moderat bruk av alkohol og andre rusgivende stoffer ned-setter dømmekraften og kan sette både den som bruker stoffene og andre i fare.
39. Vi er Guds hender og føtter, øyne og ører. Tar du vare på kroppen din? La ditt kosthold styres av det kroppen trenger. Sørg for nødvendig mosjon og fysisk trening tilpasset dine forutsetninger og din alder.
40. Holder du trofast ved vårt vitnesbyrd mot all krig som uforenlig med Kristi ånd? Vi er kalt til å leve i kraft av det liv og den ånd som tar bort grunnlaget for all krig. Prøv ved Guds kraft og nåde å vinne over det som kan være roten til konflikter. Hva i ditt eget liv kan inneholde spiren til ufred? Stå fast i vårt vitnesbyrd, selv når andre utfører eller forbereder voldshandlinger, men husk alltid at også de er Guds barn.
41. Bring inn i Lyset de følelser, holdninger og fordommer i deg selv som kan gi opphav til ødeleggende konflikter, og godta ditt behov for tilgivelse og nåde. På hvilken måte tar du del i forsoningsarbeid mellom individer, grupper eller nasjoner?
42. Husk det ansvar du har som samfunnsborger for styre og stell på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Vær villig til å ofre tid og krefter om det kreves av deg.
43. Respekter landets lover, men la din første lojalitet være til Guds vilje. Hvis du føler deg tilskyndet av sterk overbevisning til å bryte landets lover, er det viktig at du gransker din samvittighet nøye. Be andaktsmøtet om støtte og forbønn som kan gi deg styrke og klarhet til å se hva som er den rette veien.
44. Støtter du i tanker og bønn de som handler ut fra sin overbevisning, selv om du ville valgt annerledes? Kan du sette til side dine egne ønsker og oppfatninger og sammen med andre søke å finne fram til Guds vilje?
45. Lev våksomt. Når du står overfor valg i livet, velger du da den veien som gir rikest anledning til å bruke de evner Gud har gitt deg i tjeneste for Gud og medmennesker? La ditt liv tale. Når det er nødvendig å ta beslutninger, vær rede til å samles med andre for å søke klarhet, be om Guds ledelse og gi hverandre råd og støtte.

2 TROEN OG DET ÅNDELIGE LIVET

2.1 ORD OM TROEN

De første kvekerne hadde sin identitet i kristendommen, men hadde sin egen, nye oppfatning om hva som var essensen i det Jesus lærte. George Fox (1624-1691) fikk en religiøs erfaring i 1647, som ga ham mot til å forkaste den tradisjonelle forkynnelsen:

Da jeg hadde gitt opp prestene, gikk jeg også fra de frie forkynnerne, også de som ble regnet for de mest erfarne, for jeg kunne se at det ikke var noen blant dem som kunne si meg det jeg trengte. Og da alt mitt håp til disse og til alle andre mennesker var borte, slik at jeg ikke hadde noe utenfor meg til hjelp og heller ikke visste hva jeg skulle gjøre, da, ja da hørte jeg en stemme som sa: «Det fins en, nemlig Jesus Kristus, som kan tale til deg i din tilstand.» Da jeg hørte det, hoppet hjertet i meg av glede. Da lot Herren meg se hvorfor det ikke var noen på jorden som kunne tale til meg i min tilstand. Det var for at jeg skulle gi ham hele æren. ... Jesus Kristus ... opplyser og gir nåde, tro og kraft. Og når Gud arbeider, hvem kan hindre ham? Og dette visste jeg for jeg hadde erfart det.

George Fox, Journalen, 1647

Hold dere til det indre. Og når de sier: «Se her!» eller «Se, der er Kristus!», så gå ikke dit, for Kristus er inne i dere. Og de som prøver å lokke oppmerksomheten bort fra læreren inne i dere, er forførere og antikrister. For det dere har fått tilmålt, er inne i dere, lyset fra Gud er inne i dere, og den kostelige perlen er gjemt i dere, og Guds ord er inne i dere, og dere er Guds templer, og Gud har sagt at han vil opprette sin bolig i dere og være med dere. Så hvorfor gå til avgudstemplene utenfor dere?

George Fox, 1652, Epistel 19

Dette er Guds ord til dere alle: Dere skal ikke se på de tingene som lyset avslører og viser dere, alle fristelsene, forvirringen, det fordervede, men se på lyset selv, det som viste dere elendigheten og avslørte den. Og med det samme lyset vil dere bli løftet over dette og få kraft til å motstå fristelsene. For hvis dere konsentrerer dere om synden og det ødelagte og det som distraherer, så blir dere oppslukt av det. Men hvis dere konsentrerer dere om lyset som avslører dette, vil dere få se forbi det. Det vil gi dere seieren, og dere vil få nåde og kraft, og i dette ligger det første skrittet mot fred.

George Fox, Journalen, 1658, Et brev til Lady Claypole

De første kvekerne hevdet, som Fox, at Kristus selv var kommet for å lære dem alt som var nødvendig, og at Han var oppstått i hjertet til hver og en som vender seg mot Lyset ⁵. Dette kunne bare skje hvis menneskene kunne bli helt stille i sine egne tanker. De første kvekerne var påvirket av tanker som hadde vært i omløp i Vest-Europa fra reformasjonstidens begynnelse. Særlig viktig var det å knytte forbindelsen mellom Gud og mennesker gjennom et personlig gudsforhold. Dette var tanker og ideer som også hadde vært levende i gruppene rundt Eckhardt og Tauler. Noen kvekerteologer har regnet disse som sine åndsfrender. Kvekerne har gjennom sin

⁵ Flere spiritualistiske og individualistiske retninger med røtter i den radikale delen av reformasjonen delte et slikt syn. Mange så for seg at de sto på terskelen til det tusenårige fredsrikets tidsalder hvor fred og kjærlighet skulle erstatte ytre former for religion. Noen trakk seg tilbake fra kirkene og sluttet seg sammen i grupper for å vente i stillhet og bønn på kristen fornyelse. Andre så fremover og mente at de nå levde i den nye tidsalder hvor Kristus allerede hadde kommet tilbake i den enkelte.

historie hatt et ønske om å komme nærmere den opprinnelige kristendommen, og det er Den hellige Ånd, ikke Skriftene, som skulle lære og overbevise.

Kvekerimpulser kom til Norge mange ganger etter 1652, men ble hver gang slått hardt ned og forsøkt utryddet. Norske sjøfolk, mange av dem haugianere, kom i kontakt med engelske kvekere mens de satt som krigsfanger i engelske havner under Napoleonskrigene tidlig på 1800-tallet, og de tok kvekerdommen med hjem til Norge. De vendte ikke tilbake til haugianerbevegelsen ved hjemkomsten, men adskilte seg fra dem på grunn av sin pasifisme og dessuten ved at de så på sakramentene som knyttet til overtro.

På den tiden da de norske prisonfangene ble omvendt til kvekerdommen i England (ca. 1807-1814), var det kvietismen de møtte. Den hadde nok en god del til felles med pietismen som de kjente hjemmefra (Haugianerne). Gjennom det meste av 1800-tallet forble norske kvekere preget av en kvietistisk holdning som tok avstand fra «verden», og andaktene fortsatte å være preget av dyp stillhet. Men i en avis-artikkel av Elias Tastad, en av de opprinnelige prisonfangene, skrevet i 1840, forsvarer han kvekeretroen og viser til at kvekerne, stort sett, lever og tror i overensstemmelse med Bibelen og, med visse klare unntak, også med Luthers lære ⁶. Samtidig viser Elias Tastads artikkel at den sterke stillingen til Lutherdommen som statsreligion i Norge hadde satt spor i tenkemåten til norske kvekere ⁷.

I USA ble evangeliske retninger mer dominerende, etter hvert også, fram til århundreskiftet, i Storbritannia. Mange av kvekermisjonærene fra engelsktalende land var evangeliske, og selv om evangeliske skrifter ble oversatt til norsk og utgitt i fra 1854 av, holdt den kvietistiske holdningen seg blant norske kvekere.

De evangeliske misjonærene som kom til Norge, var dypt engasjert i to sosial-etiske bevegelser som de norske kvekerne engasjerte seg i på 1800-tallet i Norge, Totalavholdsbevegelsen fra 1859 og fredsbevegelsen fra 1894.

Fra 1904 deltok de første norske unge kvekerne på kurs på det nystartede Woodbrooke studiested og mottok liberale teologiske impulser. Flere ungdommer skulle følge etter i årene før første verdenskrig, et flertall kvinner. De var trolig for unge til å få noen større innflytelse i første omgang i Kvekersamfunnet, men fikk mer å si i 1920-årene. Da Ole Olden i 1818 nærmet seg kvekersamfunnet sammen med innflytelsesrike kvekere som han hadde truffet på internasjonale møter, begynte noe som nesten kan kalles en transformasjon, preget av et ønske om å formidle en dogmefri, moderne kristendom som talte til samtidens mennesker. I tillegg kom et ønske om å bidra med opplysning om krig-fred problematikken og om internasjonale spørsmål. Utenlandske kvekere ble, i tillegg til norske kvekere, invitert til å holde foredrag om disse emnene både i Stavanger og Oslo.

Kvekersamfunnet var preget av økende aktivitet. Kvinnene var aktive i sosiale oppgaver, mens mennene var engasjert i oppgaver i storsamfunnet, i næringsvirksomhet, lokalpolitikk og organisasjonsvirksomhet innen avholdsbevegelsen og fredsbevegelsen.

⁶ Andreas Seierstad. 1923

⁷ Kvietisme er en kristen bevegelse med røtter i senmiddelalderen, men den fikk sin største utbredelse på 1600-tallet. Ved å oppgi sin egen vilje og tilintetgjøre enhver form for begjær, mente de at det er mulig å gå over i en tilstand av absolutt passivitet som kan føre til «religiøs fullkommenhet» ved at Gud alene får virke i mennesket. En slik tilstand oppnår man gjennom en form for indre bønn som er innholdsløs og uten ord. Den vil føre den troende i direkte kontakt med Guds nærvær. Bevegelsens mest framtrædende representanter var Miguel de Molinos, Madame Guyon og François Fénelon. På katolsk grunn ble kvietismen fordømt flere ganger på grunn av at den førte til forakt for den ytre kirke og dens nådemidler. På protestantisk grunn fikk kvietismen også stor innflytelse, særlig blant pietistiske ledere. Kvekerne kom tidlig i kontakt med kvietistiske skrifter og var de første som oversatte Guyon til engelsk.

Etter annen verdenskrig kom et par store hjelpeprosjekter til å prege aktivitetene til det norske kvekersamfunnet, deltakelse i gjenreisningsarbeidet i Finnmark og en stor innsamling av mat og klær til Hamburg i 1947, samme året som de britiske og amerikanske kvekernes hjelpeorganisasjoner fikk Nobels Fredspris. I 1960-årene hadde Kvekerhjelp et stort utviklingsprosjekt, med støtte fra NORAD, i Kabylia, Algerie. Her hjemme ble *Lindgrov heim og skole for ungdom med spesielle behov* opprettet utenfor Risør i 1959.

I vår egen tid har det vært viktig for oss å se hjelpearbeid og fredsarbeid under ett, for å bidra til å styrke «det liv og den ånd som tar bort foranledningen til alle kriger», noe vi håper å bidra til gjennom støtten til *Kvekerhjelp*, se kapittel 6.

Kvekerdommens opprinnelse og utvikling i Norge er mer fullstendig beskrevet i kapittel 13.

Som Elias Tastads artikkel viste, hadde den sterke stillingen til Lutherdommen som statsreligion i Norge, satt spor i tenkemåten både til norske kvekere og nordmenn generelt. Vi har ikke klart å bevare Oldens pågangsmot for å forkynne kvekertroen som en moderne og livskraftig, liberal kristendomsform, og mange sliter derfor med å forsone sin kvekertro med den evangelisk-lutherske forkynnelsen omkring oss. Likevel er mange kvekere i Norge i dag seg bevisst sitt forhold til den kristne tradisjonen, og verdsetter dette. Noen vektlegger det religiøse uttrykket ut fra et universalistisk perspektiv, mens andre igjen har sitt utgangspunkt i ulike religiøse og spirituelle tradisjoner eller i nyreligiøsiteten. Vi deler likevel et fruktbart åndelig fellesskap og opplever at mangfoldet er til berikelse, og vi ser en klar sammenheng fra de første kvekerne til vår egen tid.

Vi er stadig blitt stilt ansikt til ansikt med de vanskeligheter som vanlige kristne språkformer stiller søkende mennesker overfor. Men viktigere enn dette er det at om vi skal kunne yte noen hjelp, må vi begynne med oss selv og ta vår personlige stilling opp til prøving. Prøvestenen må være bønnen og samlivet med Gud i hverdag og helg. Måtte Guds kjærlighet hjelpe oss til å bli sanne, helstøpte mennesker.

Det norske årsmøtet, epistelen 1955

Et dypt tjern med vannliljer i ulike farger – de ser ut til å flyte fritt omkring. Men de er festet i den dype bunnen med solide røtter – den opprinnelige kvekertroen er intakt – Gud er kjærlighet, og vi tror på det av Gud i alle.

Kristin Eskeland, andaktserfaring på 2000-tallet

Det fins noe av guddommelig opprinnelse – Det av Gud, Frøet, Den indre Kristus, Det indre lys – i hvert enkelt menneske.

Det fins en universell nåde.

Det fins et universelt kall til moralsk vandel og religiøs forening med Gud.

Åpenbaringen av Guds vilje er ikke avsluttet, men har foregått i alle år og skjer fortsatt.

The Valiant Sixty, 1654

WHAT DO QUAKERS SAY?

There is something sacred in all people.

All people are equal before God.

Religion is about the whole of life.

We meet in stillness to discover
a deeper sense of God's presence.

True religion leads to respect for the earth
and all life upon it.

Each person is unique, precious,
a child of God

Ekke tro er ikke passiv underkastelse av autoritet, men en indre overbevisning om sannhet som spør, søker og banker på inntil døren åpnes.
London Yearly Meeting Epistle, 1887

Gud er ikke på nogen måte afhængig af religionen. Religion er blot den jordiske og menneskelige måde, hvorpå vi søger at nærme os Gud.
Carl Heath (1869-1950)

Jag vet ej vem eller vad – som ställde frågan. Jag vet ej när den ställdes. Jag mins ej att jag svarade. Men en gång svarade jag **ja** till någon – eller något. Från den stunden härrör vissheten att tilvaron är meningsfylld och att mitt liv därför, i underkastelse, har et mål.
Dag Hammarskjöld (1905-61)

Gud dör icke den dag vi ej längre tror på en personlig guddom, men vi dör den dag livet för oss ej längre genomlyses av det ständigt återskänkta undrets glans från källor bortom allt förnuft.
Dag Hammarskjöld

STÅ STILLE I LYSET

Venner, hva dere enn er svake overfor og henfalne til, vil fristeren komme nettopp i den tingen; og når han kan skape vanskeligheter for dere, så får han overtaket på dere, og da er det ute med dere.

Stå urokkelig fast i det som er rent, etter at dere har kommet til erkjennelse av dere selv, da kommer nåden.

Etter at du har sett tankene dine og fristelsene, tenk ikke, men overgi deg.

Da kommer kraften.

Stå stille i det som vises og avdekkes, da kommer styrken umiddelbart.

Og stå stille i Lyset, og overgi deg til det, og det andre vil forstumme og bli borte; og da kommer tilfredsheten.

George Fox, 1653

Jag har funderat kring relationen mellom en rörelses identitet och den enskilda medlems identitet. Måste varje medlem helt omsluta hela rörelsens innehåll? I det sammanhanget tänker jag på flera Vänners vänners klagolåt: *Inte kan jag bli kväkare, jag som är så vanlig och ofulländad!* Kan man bli medlem utan att vara fullfjädrad kväkare, invigd i rörelsens alla hemligheter? Visst! Kan man bli medlem i ett samfund som håller fredsbudskapet högt utan vara klar över sin egen pacifisthållning? Visst! Jag vill citera Stephen Angells svar på frågan om man kan vara kväkare och icke-kristen:

Julia Ryberg i foredrag på universalismekonferansen i 2004, Kvekeren nr. 5-2004.

Her følger Stephen Angells svar på spørsmålet fra Julia Ryberg om man kan være kveker og ikke-kristen:

For liberale Venner er svaret definitivt ja. For evangeliske Venner er svaret definitivt nei. Personlig heller jeg mot ja som svar. Kristendommen er tross alt så grunnleggende for kvekerbevegelsen at jeg tror – eller håper – at Vennene ville føle seg trukket mot å lære mer om kristendommen for bedre å kunne forstå kvekerdommen. Jeg ville ikke stille kristen tilhørighet som krav for blivende medlemmer i et kvekermøte. Likevel tror jeg at kjernemedlemmene i et kvekermøte burde ha en viss forståelse for hvordan deres kvekertro har sin grunn

i kristendommen, og dessuten bør de ha en fornemmelse av en fortsatt og levende forbindelse. Min største uro for liberale Venner er at vi alle kommer til å ønske å holde oss i utkanten og ikke bevege oss mot kjernen – altså at vi kommer til å slå oss til ro med de sannhetene vi hadde med oss i bagasjen fra vår åndelige reise før vi kom til kvekerne. Det bekymrer meg at vi da ikke skulle komme dypere i vår forståelse av Sannheten ved å studere tanker hos de tidlige Vennene. Vi trenger jo å fortsette å vokse åndelig! Mitt forslag er at en del av denne veksten skulle være at vi etablerer en vital forbindelse med kristendommen.

Jeg tror at en kvekerbevegelse som ikke lenger definerer seg som kristen, skulle bli så splittet at vi ville få problemer med å holde sammen som et religiøst samfunn. Det som Penn, Fox, Barclay og Penington gjorde for de tidligste kvekerne, var å stå imot den begrensede og feilaktige kristendomsforståelsen som ble påtvunget menneskene på 1600-tallet, og heller gi dem en livgivende alternativ tolkning av det kristne budskapet. Skulle vi ikke kunne gjøre noe liknende i vårt eget århundre? Og ville ikke vårt vitnesbyrd stå sterkt hvis vi kunne engasjere oss i en dyp og aksepterende samtale med hele bredden og dybden i vårt eget samfunn, nå som den gang, for den overveiende delen av kvekersamfunnet både var og er innen den kristne sfæren?

Stephen Angell i epostkorrespondanse med Julia Ryberg i september 2004, gjengitt i Kvekeren nr. 5-2004.

Kvekertroen er en levende tro som kan virkeliggjøres ved at vi søker det lyset som vi kan finne i sjelens dyp – i sjelens gudommelig sentrum. Vi tror at alle er innforlivet med et slik levende, gudommelig sentrum og med en mulighet til å åpne livene våre for ledelse herfra.

Det ligger i Jesu lære en erkjennelse – som moderne psykologi også viser oss – av at vi lever mesteparten av våre liv dominert av en selvisk innstilling, og at dette er kjernen til de konfliktene vi har i oss selv og med hverandre, så vel som i samfunnet omkring oss.

Men selv om vi har en splittet, kompleks og motsetningsfylt sjel, så er vi ikke hjelpeløse. Den gudommelige kjernen som er sentrum i oss, kan hjelpe oss til å forene kreftene i sinn og kropp. Denne livslange oppgaven med å samle og forene, og med å komme nærmere vår indre lærer, er Bibelens beskjed til oss – som når sitt høydepunkt i Jesu liv. Dette er det egentlige budskapet i alle de viktige åndelige tradisjonene.

Å samle sjelen til en fullstendig underkastelse og overgivelse til gudommelig styrelse er en alltid pågående prosess. Det er et oppdrag vi kalles tilbake til om og om igjen – til trøst og til veiledning. Vi søker stadig en dypere enhet i sjelens grunn og en videre forståelse av skaperverkets skjønhet, betydningen av rettferdighet og kjærlighetens kraft.

Stephen W. Collett, 2014

I kvekerens religiøse tradisjon har det alltid vært lagt vekt på at religionen skal være en integrerende kraft i livet som binder sammen alle erfaringsområder til en helhet. I et foredrag på sommermøtet som kvekerne arrangerte på Hundorp i 1947, vektla Wilhelm Aarek nødvendigheten av å ha et helhetssyn på tilværelsen:

Den vidt drevne analysen i vår tid holder på å dele livet opp i vanntette skott som ingen indre forbindelse har med hverandre. Vi har behov for en syntetiserende faktor som går gjennom alle våre erfaringsområder og gir dem den indre forbindelse som vi så ofte sakner. Det er bare religionen som har forutsetning for å bli en slik integrerende kraft.

W. Aarek, 1948

Kvekere har gitt uttrykk for at hver og en av oss er et Guds barn, en bolig for den skapende, levende ånd. Mange ulike ord har vært brukt for å beskrive denne kilden, dette sentrale gudsnærværet som vi kan få del i gjennom direkte erfaring, selv om

erfaringen alltid vil overgå det man kan uttrykke i ord. Noen av de ordene som har vært brukt gjennom tidene er: det indre lyset⁸, veien, sannheten, sannhetens ånd, det guddommelige prinsipp, den indre Kristus, frøet, den indre læreren.

... i [Gud] var liv, og livet var menneskenes lys ... Det sanne lys, som lyser for hvert menneske, kom nå til verden.

Johannesevangeliet 1,4 ... 1,9

Det fins et prinsipp som er rent, lagt ned i menneskets sinn, og som på forskjellige steder og til forskjellige tider har fått ulike navn. Det er imidlertid ekte og kommer fra Gud. Det er dypt og inderlig, og ikke begrenset til noen form for religion eller utelukket fra noen som har et helt og oppriktig hjerte. Der dette prinsippet har slått rot og vokser, blir menneskene brødre i dette ords beste mening, uansett hvilken nasjon de tilhører.

John Woolman, 1746

Vårt kall er å søke og legge merke til hva det indre lyset i oss kan avsløre, og være åpne og trofaste mot den ledelsen vi får. For vår egen del er vi kalt til å gjenkjenne Det av Gud⁹ i andre og respektere og oppmuntre hverandres erfaring med lyset. Med oppmerksomhet og varsom oppmuntring fra det lyset som er både i oss og rundt oss, kan vi tjene hverandre. Kvekerne tror også at vi er kalt til et allment presteskap, der vi alle deler med hverandre den ledelsen vi selv har fått.

Det er med ledelse fra det indre lyset at vi kan erkjenne det som er sant. Det er et viktig begrep for kvekerne at vi, ved hjelp av den indre læreren, kan lære å leve sanne liv som en gjenspeiling av det lyset som er i oss. Bønn, meditasjon, andakt, både alene og i fellesskap, er de fremste metodene som gir oss mulighet til å søke kommunikasjon med den indre læreren. Gud er kjærlighet og alle har et oppkomme i seg av den kjærligheten som de kan bruke for å finne kraft, visdom og nestekjærlighet.

Læreren er inni dere, let ikke videre.

George Fox, mange forekomster

Vår tro på det indre lys leder oss i alt vi er og gjør som kvekere. Det har en sentral plass i våre tradisjoner. Vår erkjennelse av at Det av Gud finnes i oss alle, er utgangspunktet for de sentrale vitnesbyrdene som kvekere har felles: likeverd, enkelhet, fred, integritet og fellesskap.

Vær forbilder, vær eksempler i alle land, alle steder, på øyer, blant andre folkeslag, hvor dere enn kommer, at deres væremåte og livsstil kan forkynne blant og til alle slags folk; da vil dere kunne gå gjennom verden i glad fortrøstning og svare på det av Gud i alle.

George Fox, 1656

For mange mennesker i vår tid er Gud et vanskelig ord å bruke. Våre erfaringer synes ofte snarere å peke i retning av den Gud som skjuler seg, kanskje er død, enn den som åpenbarer seg og lever.

Men Jesus var ikke i tvil om hvem Gud var. For ham var Gud ikke fjern og utilgjengelig, skjult. Han var nærværende i alle livets situasjoner. Han var

⁸ Det indre lyset: et lys i vårt indre, et gjenskinn av gudsløset som søker oss, ser oss, renses og leder oss. «Indre» er ikke en fullgod oversettelse for det originale engelske «inward».

⁹ Det av Gud (engelsk: *that of God*). et hovedanliggende for Georg Fox; i følge Rex Ambler en forkortelse for «Det av Gud i deg som renses» eller «det av Gud i deg som lar deg se deg selv». Ambler, Rex: Sannheten i hjertet, Antologi. Kvekerforlaget, 2017.

den som var sunket ned i tingene og som levde i hjertene. Han var den som virket og underla seg livet, som samlet verdens sjelekraft i et stort sentrum, i et mektig fremtidsperspektiv. Kristen tenkning har ofte pendlet mellom ånd og materie, Gud og verden. Slik tilværet nå engang er, kan ånden bare gi seg uttrykk gjennom materien, i forholdet mennesker i mellom. Derfor må kjærlighet til Gud i praksis alltid finne sitt uttrykk som kjærlighet til vår neste, vårt medmenneske. Derfor er det eneste realistiske svar på Guds omsorg for menneskene at menneskene har omsorg for hverandre. Ja ikke bare det. Denne omsorgen må ikke stanse her. Den må omfatte alt liv, all skapningen.

Wilhelm Aarek 1972 – Kvekerforlagets småskrift nr 8

Det er vanskelig å elske en abstrakt Gud. Det er vanskelig å elske en Gud inne i sin egen ensomhet. Ofte har jeg forsøkt å forestille meg at Gud er i Kristus som en nær usynlig venn som alltid er til stede og som jeg alltid kan henvende meg til og snakke med og som kan forstå mine innerste tanker og følelser... Ofte kan jeg glemme eller forvise Kristus – når jeg ønsker at han ikke skal være til stede - ... men jeg vil kalle ham tilbake ...
... og hans nærværelse vil være avspeilet i alle de ansikter jeg møter... mine brødre inntil de minste... og hans tilstedeværelse vil være en trygg inspirasjon og hjelpe meg til å handle med større kjærlighet.

Hans Eirik Aarek 1961. Kvekerforlagets småskrift nr. 8

Vi skal ha tillit til Gud, til [Guds] kraft og visdom og kjærleik. Han har skapt livet og alt som er til og elsker det. Han har mål og mening med det alt saman, om ikkje vi skjønner noko av det. Det er dette livsgrunnlaget, Guds kjærleik og velde og [Guds] vilje til samfunn med menneska, som Jesus byd oss ha tillit til. Men i like høg mon er det også kjærleikens makt mellom menneska sjølve, deira liv under kjærleikens krav og kraft.

Der mennesket handlar med kjærleik, sigrar Gud og livet. Der mennesket handlar utan kjærleik, går livet tapt... Den som tvilar på sannings- og kjærleiks-grunnlaget, misser trua på Gud og livet også! Gjer vi dette, svik vi livet og oss sjølve med.

Theodor Hovda 1960 – Kvekerforlagets småskrift nr. 8

Der kjærleiken har plass i eit menneskesinn, blir mennesket vendt ut mot medmennesket. Der er «Guds rike» verksamt. Men der Guds rike blir skilt av frå denne verda, er abstraksjonen ein naturleg realitet, kjærleiken er teoretisk. [...] Til tider har den kristne kjærleiksforkynninga vore sterkt redusert og hemma ved abstraksjon; ja truleg er ho det langt meir enn vi evner å sjå i dag òg. Så blir det vi kallar kjærleik, meir ein verknadslaus teori enn praktisk byggjande kraft.

Fra Theodor Hovda: – men det finst inga grense for kjærleiken

Den som vil være stor blant dere skal være alles tjener. Vær ikke bekymret for retten! For det er Guds evige vesen alltid å elske. Han som rår for alt, den makt som rår i den livløse og i den levende verden, for menneskenes skjebne og slektens historie – denne personlige makt er *god*. Til ham skal vi si far. Be så skal dere få, let så skal dere finne. Bank på så skal det lukkes opp! Han er god mot utakknemlige og onde. ... Han tilgir, ikke sju ganger, men sju ganger sytti ganger, alltid. Selv en som er skeiet ut, venter han på, lengter etter at han skal komme. Og når han så endelig kommer, så er det ikke spor av vrede, men bare glede og fest.

Ole F. Olden 1918 – Kvekerforlagets småskrift nr. 8

Guds ånd får lov til å virke der hvor menneskene er åpne og beredt til å ta imot den. En slik åpenhet ser vi som en livsnødvendighet for oss. Å våke er for sjelen hva å puste er for kroppen.

Årsmøtehilsen, Norge 1963

Vi spør ikke hvem Gud er, men hvor ... i den guddommelige relasjonen mellom mennesker – i fellesskapet.

IB, 2017

Tro for meg handler ikke om *oppdragelse* til en kristen bekjennelse. Kast heller ut *r'en*, så det Guddommelige kan få åpenbare seg som en *oppdagelse* i møte med det av Gud i alle.

Håkon Skoge, februar 2019

I vår mangfoldighet kan vi møtes i en mottakelighet for det guddommelige nærvær. I stillheten forenes vi i vår forskjellighet gjennom den Hellige Ånds pust.

Linda Grødum i Kvekeren nr. 2-1995

Som kvekere nekter vi å definere vår kristendom ut fra hva vi måtte mene og tro om dette ... vi ser gjerne at teologien, på linje med annen forskning, ble mindre dogmatisk, at den var villigere til å gi avkall på det som vanskelig kan aksepteres, og at den friere lot ulike standpunkter stå ved siden av hverandre.

Wilhelm Aarek i Kvekeren nr. 1-2000

Å tro er å lytte.

Vårt Land om Kvekersamfunnet 28.6.2017

Gud er ånd, og den som tilber [Gud] må tilbe i ånd og sannhet.

Joh. 4,24

To dikt av Synnøve Kristoffersen
fra diktsamlingen
Skogsstien, 1992

PÅ NY

Jeg går mot øst
mot soloppgangen
tar med meg alle mine tanker
brer dem ut for Guds åsyn
at han kan lege dem.
Han gir oss livets gave,
tilgivelsens frukt! –
Og vi vandrer videre mot
soloppgangen
i lys av Guds grenseløse
kjærighet -
hver dag påny!

BLI LYS

Bli lys - og det ble lys -
slik lød ordet - det første
livgivende
skapende ord.

Gi lys - og det blir lys -
slik lyder ordet - det største
kjærlighetsbærende
bud til vår jord.

Bli lys - ordet fikk liv
menneskesønnen -
vandret selv Veien,
ga oss å se

viste oss Faderen,
lærte oss bønner -
bønner den reneste:
Din vilje skje!

2.2 ORD OM ANDAKTEN

Andakten er hjertet i kvekersamfunnet. I andakten kommer vi sammen for å oppleve fellesskap med Gud og med hverandre. I aktiv, ventende lytting prøver vi å kople sinnet fri fra tankene på ytre ting og fokusere innover. Vi får hjelp og styrke fra de andre omkring oss som også søker, og de som deltar i dette fellesskapet, får del i en felles opplevelse.

Andaktsmøtet er først og fremst et møte mellom oss selv og det guddommelige i livet, og sammen tar vi del i opplevelsen under Den hellige Ånds ledelse. Når vi sammen trer inn i den levende stillhetens dyp, i Guds stillhet, finner vi hverandre i det som er av evighet, løfter og styrker hverandre.

Vi går inn i andaktsmøtet med tillit og lytter til den stille, lille stemmen i vårt indre. Vi er alle lyttere. I aktiv venting søker vi å frigjøre sinnet fra distraksjoner og fokusere innover. Når vi alle hjelper og styrker hverandre i denne prosessen, blir andakten en felles erfaring.

NYYM, Faith and Practice

... For da jeg kom inn i de stille forsamlingene av Guds folk, følte jeg en skjult kraft blant dem, som rørte mitt hjerte. og da jeg lot den slippe til, fant jeg at det onde ble svakere i meg og det gode vokste fram, samtidig som jeg mer og mer hungret etter at denne kraft og dette liv skulle tilta i meg, slik at jeg kunne kjenne meg helt befridd. ...

Robert Barclay. Apology. 1676.

Når kvekere samles til andakt, kommer vi med forskjellige behov og gaver som vi kanskje ikke kjenner til på forhånd. Andaktsmøtet begynner i stillhet, uten plan eller program, og uten at noen er satt opp som leder. Vi støtter hverandre i en forventningsfull lytting og husker Jesu ord: *For hvor to eller tre er samlet i mitt navn, der er jeg midt iblant dem.* (Matt 18,20) Fraværet av ytre riter og sakramenter i kvekernes gudstjeneste, speiler den vekten vi legger på virkeligheten i den indre erfaringen.

Hjertet i kvekertroen er en direkte personlig erfaring med den levende Gud sammen med lydighet – en vilje til å la seg forandre av den erfaringen. Vennenes Samfunn Kvekerne eksisterer som trossamfunn for å nære denne gudserfaringen gjennom å holde andakter og gi støtte til Vennene når de søker å skjelne det rette og leve etter Guds vilje.

fra Faith and Practice, Iowa YM Conservative

Andakten er menneskeåndens svar på det guddommelige og evige nærvær, den Gud som søker oss først. Den endeliges fornemmelse av undring og ærefrykt i møtet med Den uendelige, leder naturlig til takknemlighet og tilbedelse. Både stille andakt og det talte ord har sin plass i kvekeres tjeneste. Stillhetens tjeneste krever trofast innsats fra hvert medlem i møtet. Når vi sammen trer inn i den levende stillhetens dyp, i Guds stillhet, finner vi hverandre i det som er av evighet, løfter og styrker hverandre.

Quaker Faith & Practice, 2.01, Britain Yearly Meeting

Andakten er som rosen – «ohne warum» – den trenger ingen begrunnelse.
Parafrase over Angelus Silesius, 1657, ved D.D., 2008

I andakten har vi hverandre på høyre og venstre side, foran og bak, men Det evige nærværet er over alt og under alt. Andakten består ikke i at vi oppnår en mental tilstand av konsentrert isolasjon fra våre medmennesker. Men i dypet av den felles andakten er det som om vi erfarer at våre enkelte liv skulle være ett felles liv, i hvilket vi lever, beveger oss og er til.

Thomas R Kelly, 1938

Noen ganger kan hele andaktstimen gå i stillhet, og da er det bare slik. I den ytre stillheten kan vi få den tid og ro vi trenger for å finne den indre stillheten; vi legger til side våre dagligdags bekymringer og lytter til «den stille, lille stemmen i vårt indre». Over tid vil de fleste andaktsmøtene oppleve at en eller flere av de som er til stede har noe å si som kan tjene møtet. Dette kommer sjelden i begynnelsen av møtet, for det tar tid før møtet har samlet seg.

Men dette innebærer ikke at det er stillheten vi dyrker eller tror på. Kanskje er det heller ikke mulig å finne et andaktslokale helt uten ytre lydpåvirkning. Stillheten handler om å bli så stille i sitt eget sinn at Gud kan slippe til og samle oss til et fellesskap.

Gjennom tidens stormvær og larm, gjennom de mektige hendinger, som får en hel verden til å skjelve i spenning, så erfarer vi mer enn noen sinne, at Gud er ikke i stormen. Gud er heller ikke i ilden, men Han kommer i den sakte, stille susen. La oss derfor vente på Ham, søke Ham i stillheten. Det vil ikke være spilt tid, for gjennom den åndsfulle stillhet når vi Gud, og kun da kan vi få kraft til handling. Stillheten åpner veien til krefter som formår å overvinne all brutal makt, nedbryte høye murer, trenge gjennom og inn i lukkede rom. En innsats her i tålmod og utholdenhet ventes av oss alle enkeltvis og i fellesskap.

Det norske årsmøtet, epistelen 1941

Vi trenger ingen ytre ledere, mennesker eller tekster for å finne veien inn hit, til dette stedet der vi får møte og forstå. I stedet setter vi på en spesiell måte vår lit til et fravær av det ytre for å frigjøre oss til en fornemmelse av indre nærvær. Vi finner at stillhet og ro er den beste forberedelsen for, og den beste metoden til å nå en dypere åndelig erfaring. Frigjort og i drift bort fra verden og dens bekymringer får vi anledning til å finne vei gjennom ulike lag av stillhet for å nå inn mot Guds mysterium og uutgrunnelighet. Vi synker ned i vårt eget indre for å finne noe som vi aldri noen gang vil kunne fatte fullt ut. Vi hengir oss til forventningsfull venting og lytting.

Ben Pink Dandelion, Livet som kveker, Kvekerforlaget 2012

Å gå inn i andakten –
er å snu verden på hodet
det er en overgang fra å gjøre til å være
fra å tale til å lytte
fra det mangfoldige til det Ene

Douglas Draper, 2012

Ni kunvenas por alfronti la Eternon.

Vi kommer sammen for å stå fram overfor evigheten/det evige

Albert Goodheir, Nederland/Skottland (1912 – 95)

om kvekerandakten

Senke meg ned
i stillheten
der livets hjerte
banker evig
- enten jeg er her
eller ikke

Livets hjerte, dikt av Gudrun Kolderup, 2011

Jeg hadde ikke verdsatt før i år hvor mye våre felles andaktsmøter har betydd for utviklingen av det indre livet. Slik å sitte i andakt i Stavanger, i København, i Genève, i Wien og i Frankfurt, Nürnberg og Berlin i Tyskland,

og føle seg som en del av dette spinkle, men vidtspennende filament av åndelig liv – i Kvekersamfunnet, som løste opp alle nasjonale og kulturelle bindinger og gjorde oss alle til ett foran Gud; det var noe som gjorde det klarere for meg enn noen gang før hva som er forskjellen mellom kvekerdommen som ide og i praksis. Uten at vi deltar, uten disiplinen og hvordan den holder oss oppe, uten den felles andaktserfaringen, er det noe som er blitt borte.

Douglas Steere, i en tale til Young Friends' Fellowship, ved Lake Forest College, 1934, fra The Friend, Philadelphia, 11. Okt. 1934.

Fra andakten

Et lite lys blir tent
på et enkelt bord
det ligger også en bibel der, men ellers er
det ingenting der
På noen minutter
brer stillheten seg
utover forsamlingen
En stillhet med venting og håp
Noen bøyer hodet
lukker øynene
andre ser
men ingen ler
En rolig trygghet rår
selv om mange barn synes den varer
mange år
Noen går inn i seg selv
og blir kjent med sitt indre rom
andre bare tenker for seg selv
om alt og ingenting
Uansett hva som presser på deres sinn
tar de det med seg inn i deres stille rom

lett i bakgrunnen høres barnegråt men
det forstyrrer ingen
barnegråten forsvinner inn i stillheten
man kan høre
en nål falle på gulvet
Lufta er
klar
stille
så du kan tenke
Lyset brenner ned
mens noen lager te
Alle reiser seg opp
alle holder hender
nå er andakten slutt
Te og kjeks kommer frem
og småpratene starter igjen
Mange får en indre ro
og styrket sin tro
de går hjem med mer klarhet
om seg selv
og gud

*Tonje Hundevadt,
juni 2007*

Tak mot meg

Tak mot meg, Herre, tak mot meg ei ørlita stund.
Lat dei dagar då eg var heimlaus,
og som gleid bort utan deg vere gløymde.
Lat meg denne vesle stunda kvile på fanget ditt,
hald meg under ditt ljós.
Eg har vandra etter dårande røyser som drog meg
og likevel ingen stad førte meg.
Lat meg no sitje i fred og lyde til orda dine i det stille djupet av mi sjel.
Vend ikkje andletet ditt bort frå dei mørke løyndomar i mitt hjarte,
men brenn dei i elden din
til dei logar i ditt ljós.

Fra Rabindranath Tagore: «Crossing» etter Tagores overføring til engelsk. Til norsk: «Vegskilet» ved Tor Bergane.

Hjerterytme

Mellom systol og systol,
ett hjerteslag og det neste
Mellom planlagte oppgaver i tur og orden
fra daggry til kveldsro og alt det
man før et Nyttår,
før en ny økonomi,
en overopphetet klode,
krig eller pandemi
også håper å få til -
Mellom venner og barn og foreldre, og
middagen som må lages, og den velmente
juleribba
som visstnok trengs for Jesubarnets komme
og den forfengelige ide
at vår innsats trengs
for at jorden fortsatt skal gå rundt –

Noen ganger er det vanskelig å få plass til
diastolen,
hjerterets lange, ydmyke inn-pust
- kall det lek, eller bønn -
men uten det
vil et slitent hjertekammer
i slag etter utmattende slag,
begynne å sakke etter og få mindre til
og sultefore omegnen,
nyrene, hjernen,
hertet selv -
Merkelig at det skal være så vanskelig å gi
rom
for stillheten -
den vi ikke kan klare oss uten
hvis ikke alt skal falle fra hverandre –
den som lar venstre hjertekammer fylles.

Sandy Goldbeck-Wood, 2012

3 Å LEVE VÅR TRO

George Fox hadde formant de første Vennene til å *la livet tale*, at hele livet måtte vitne om den indre overbevisningen. I løpet av nittenhundretallet fikk kvekernes prinsipper om det av Gud i alle, sannferdighet og enkelhet i tale, atferd, forretninger og påkledning form som konkrete uttrykk for kvekertroen, som i dag omtales som *Vitnesbyrdene*. Sannhetsvitnesbyrdet veide spesielt tungt, og de tidligste Vennene hadde kalt seg *Friends of the Truth*.

Vekselvirkningen mellom tro og handling slik det kommer til uttrykk i vitnesbyrdene, er rett og slett en måte å leve på hvis vi skal følge den troen vi sier vi har. Måten vi praktiserer vitnesbyrdene på i det daglige, har i tidligere tider ført til vanskeligheter og behov for kompromisser med myndigheter. I vår tid kan de være en personlig utfordring. Noen av vitnesbyrdene legger vekt på holdninger, andre på handlinger.

Syng og gled dere, dere barn av dagen og lyset, for Herren virker i denne mørkets natt som vi opplever: og sannheten blomstrer som rosen, og liljene gror mellom tornene og plantene på bakketoppene. Og her oppe hopper og leker lammene. Bry dere aldri om uvær og storm, flom og regn, for Kristus, Sårket, er over alt og har herredømme.

George Fox: To Friends in 1663

Religionen må ikke bli en bremse, men en kraft til fremdrift og utfolding. Stillhet og bønn er veger inn til det guddommelige – aktivitet er vegen ut til menneskene. Vi må huske at Gud er mer skaper enn tenker. Det som interesserer ham er rettferd, barmhjertighet, rett atferd, menneskets behandling av sin nabo og av den fremmede. Han gir oss ikke svar på filosofiske spørsmål: bibelen skaffer oss ikke en filosofi, men hjelper oss til å oppdage menneskets natur i forhold til omverdenen. Jesus kom ikke for bare å gi ideer, han ga seg selv. Handlingen kommer først, ikke ideene, for erfaring må danne grunnlaget for all tenking.

Det norske årsmøtet, epistelen 1961

Vær forbilder, vær eksempler i alle land, alle steder, på alle øyer, blant alle folkeslag, hvor dere enn kommer, slik at deres væremåte og livsstil kan forkynde blant og til alle slags folk; da vil dere kunne vandre gjennom verden i glad fortrøstning og svare på det av Gud i alle.

George Fox, 1656.

Ekte fromhet får ikke menneskene til å vende seg bort fra verden, men setter dem i stand til å leve bedre i den og oppmuntrer dem til å prøve å forbedre den. Da setter de ikke sitt lys under et kar, men på bordet i en lysestake ...

William Penn, 1682

Livet handler om kjærlighet og fred og ømhet for hverandre; om å bære over med hverandre, tilgi hverandre og ikke anklage hverandre; men at vi ber for hverandre og hjelper hverandre frem med varsom hånd.

Isaac Penington, 1667

Vi er blitt minnet om at hvis det indre lys ikke har opplyst og oppvarmet oss, har vi lite å gi søkende mennesker.

Det som binder oss sammen er at vi har et felles utgangspunkt som gir oss tillit og åpenhet og også et ønske om å virkeliggjøre Guds vilje. Vi må aldri glemme at vårt grunnsyn er at det er noe av Gud i alle mennesker.

Gjennom andakten og den inspirasjon som vi får der, håper vi å finne fram til det guddommelige i ord og handling.

Det norske årsmøtet, epistelen 1956

Når folk spør meg: -Kva er kvekerdom? svarer eg først: -Kor mykje tid har du?

Som regel har folk lite tid, og då får dei dette svaret: - Det er den enklaste formen for kristendom som eg veit om! Det tyder ikkje at det er lettvis å vera kvekar. Tvert om – at det er så enkelt, gjer at det blir tydeleg om eg klarer å leva opp til vitnemåla våre: Sanning, likeverd, enkelheit og fred. Me har ikkje noken innvikla teologi me kan gøyma oss bak.

Dette er sjølsagt mi tilnærming, som tidlegare lutheranar. Om folk blir forvetne av eit så enkelt svar, har dei rikeleg høve til å sjekka nyansar og detaljar. Eg trur enkelheit er ekstra viktig når me møter folk, ikkje berre i levemåte men og i uttrykksmåte.

Dag H. Sture, 2009.

Til syvende og sist handler det ikke om ord, men om erfaring. Vitnesbyrdene er de handlingene vi påtar oss som en følge av vår Gudserfaring, ikke av de ordene vi bruker. Vitnesbyrd er ikke bekjennelse, men handling. Det er det samme som tro, for disse to kan ikke skilles ad. Vitnesbyrdene er bare troen i handling. Det handler om hele livet vårt og alt det vi gjør sammen som kvekere. Det er vidunderlig enkelt, og enkelt sagt vidunderlig. Vi er kvekere.

Ben Pink Dandelion, i Gleden over kvekerlivet. 2011

3.1 DE KLASSISKE KVEKERVITNESBYRDENE

SANNHET, INTEGRITET OG REDELIGHET

Sannhetsvitnesbyrddet handler om den sannheten vi selv har mulighet til å erfare. Denne erfaringen har to sider. På den ene siden holder vi det for sant at alt vi trenger å vite om det guddommelige kan bli åpenbart for alle, direkte og uten mellommenn, og at det finnes *det av Gud* i alle mennesker. Alle erfarer kanskje ikke et slikt nærvær like sterkt hele tiden; det krever en evne eller vilje til åpenhet og til å gi rom for stillhetens virke i oss som noen må arbeide med, mens det for andre er like naturlig som å puste.

På den andre siden er det noe i oss selv som vil at vi skal være trofaste mot alt som er sant og ekte, mot vår beste forståelse av den virkeligheten vi lever i. Vi kan bare være oppriktig mot vår innerste opplevelse av det åndelige hvis vi er trofaste mot sannheten og ærlige i våre handlinger. I dagens sammensatte sosiale, politiske og økonomiske system kan disse verdiene lett bli satt til side. Kvekere anser integritet og redelighet som grunnleggende prinsipper ikke bare i sine egne liv, men også i det offentlige livet.

LIKEVERD

Kvekernes vitnesbyrd om likhet kommer fra overbevisningen om at alle mennesker er like verdifulle, og at det finnes det av Gud i alle. Allerede på 1600-tallet mente og praktiserte kvekerne dette ved at kvinner og menn hadde like stor åndelig autoritet, og ved å nekte å følge klesmoter og bruke tiltaleformer som bekreftet sosiale rangordninger.

Likeverd er et grunnleggende trekk i kvekerorganisasjonen og andakten ved at vi ikke lønner prester og religiøse ledere, og det finnes heller ikke noe formelt hierarki.

Vitnesbyrddet om likeverd kan omfatte forhold som aktiv deltakelse i samfunnet, etisk investering, å sørge for at de som produserer varer og tjenester får en rettferdig lønn, å unngå utnyttelse og diskriminering, arbeid for og med hjemløse, asylsøkere, flyktinger og fanger, samt fengselsreform, og behandle alle med respekt.

FELLESKAP

Vi tror på *det av Gud* i alle og ser alle mennesker som søsken i en verdensomspennende familie, uansett ulikheter i erfaring, kultur, alder og innsikt. Mennesker har forskjellige gaver og forskjellige erfaringer som alle trengs i et virkelig fellesskap. Derfor trenger vi hverandre, og Georg Fox oppfordret de tidlige Vennene til å komme sammen i grupper der de kunne støtte og «forfriske» hverandre. Kvekere har erfart at lyset kan opplyse en samlet gruppe såvel som den enkelte, og binde gruppen sammen i et fellesskap.

Vi trenger også dette fellesskapet når vi arbeider med hva vi kan kjenne oss kalt til. For å sikre oss mot at vi blir fristet av våre egne hverdagslige, mer verdslige impulser, innså de tidlige kvekerne at de trengte å finne en måte å teste ledelsen, om den virkelig kom fra *det av Gud* i dem. Det førte til at kvekerne etablerte møter for beslutninger der alt man kunne kjenne seg ledet til, av både åndelig og praktisk art, kunne legges frem i fellesskapet til en felles skjelningsprosess. (Se også kap. 4.2) Målet var å legge saken fram i lyset, i stillheten, for å se om vennene kunne ledes av ånden til å nå en felles klarhet om hva saken virkelig handlet om, og hva som kunne være en sann tilskyndelse framover. Man kan si at den enkelte på den måten aksepterer fellesskapets disiplin.

Å kjenne sin egen tilstand og vite hvordan andre har det, er å ha et realistisk syn på menneskelig skrøpeligheit og også kjenne det vitnet vi har inne i hver og en av oss, og som kan lede oss bort fra våre feil.

Paul Lacey, 1985, Pendle Hill Pamphlet No. 264

FRED

Det såkalte *Fredsvitnesbyrden* har vært en kilde til inspirasjon for kvekere gjennom århundrene og peker mot en måte å leve på som omfatter alle forhold mellom mennesker. Opprinnelig ble det utformet som en erklæring sendt til kong Charles den 2. i 1660, på en tid da kvekerne var redd for å bli forvekslet med andre samfunnskritiske grupper som planla statskupp:

Vårt prinsipp er, og vår praksis har hele tiden vært, å søke fred og følge fredens vei, og søke etter rettferdighet og kunnskap om Gud, å søke det som er til alles beste og velferd og gjøre slikt som leder til fred for alle. Vi tar fullstendig avstand fra alle prinsipper og praksis som fører til blodutgytelse, som alle ytre kriger og konflikter og kamp med ytre våpen, uansett for hvilket formål og under hvilket påskudd det måtte være, og dette er vårt vitnesbyrd for hele verden: Kristi ånd som leder oss, er ikke foranderlig på den måten at den en gang advarer oss mot en ting som ond, for en senere gang å lede oss til å benytte oss av den samme tingen. Vi har visshet for, og vitner om det for hele verden, at Kristi ånd som leder oss i alt som er sant, aldri vil bevege oss til ufred og krig mot noe menneske med ytre våpen, verken for Guds rikes skyld eller for denne verdens riker.

*A Declaration to Charles II
from the Society of Friends, 1660.*

Jeg fortalte dem at jeg lever i kraft av det liv og den ånd som tar bort foranledningen til alle kriger.

George Fox, Journalen for 1650.

De skal smi sverdene om til plogskjær
og spydene til vingårdskniver.
Folk skal ikke løfte sverd mot folk,
ikke lenger læres opp til krig.

Mika 4,3; Jesaja 2,4

Fred begynner med oss selv. Den må innfris i familien, i møtene våre, på jobben og i fritiden, på hjemmebane og internasjonalt. Det er en jobb som aldri blir ferdig. Fred er en prosess vi engasjerer oss i, ikke et mål vi skal nå.

Sydney Bailey, 1993

Samkjensle med medmenneskene er noe av det viktigste av alt. Dette synet man har på sine medmennesker må resultere i at man blir pasifist, at man må forsøke å stå imot alt som har med vold og overgrep å gjøre. Den gamle, gode kvekererklæringen om motstand mot all slags krig er blitt for enkel nå. Den må være meget mer vidtrekkende, den må gå ut til meget større grupper enn til dem som er med i en krig. Det er voldshandlingen i og for seg, enten den har form av krig eller har helt andre former, også åndelige former, som man bør være på vakt mot.

*Sigrid Helliesen Lund. Alltid underveis.
Kvekerforlaget. 1981.*

I vår egen tid er arbeidet for fred enda mer sammensatt og vidtrekkende. Se i kapittel 7 for å lese mer om fredsarbeid.

ENKELHET

Vår åndelige følsomhet er avhengig av at vi er så fristilt som mulig fra overdreven materiell sikkerhet. Kvekere forsøker derfor å motstå fristelsen til å definere sin sosiale posisjon ved å skaffe seg mange eiendeler. I den grad vi blir ført mot ekte enkelhet, vil vi i økende grad bli kalt til å ta avstand fra mye av det den moderne verden står for.

Vi lever mindre enkelt nå enn våre forfedre gjorde for hundre år siden, eller enn mennesker gjør i de fleste andre land i verden i dag. Enkelhet handler om stadig å utfordre måten vi lever på, en prøving av våre egentlige behov, og særlig til å erkjenne at vår egen velstand er et resultat av andres lavere levestandard.

Vitnesbyrdet om enkelhet gjelder ikke bare materielle fristelser. All overdrivelse også i språk og uttrykk, moter og det som regnes som en moteriktig livsstil, ja, også overdreven arbeidsinnsats selv for gode formål, kan distrahere oss.

Kjernen i en kvekeretikk kan oppsummeres i det ene ordet *enkelhet*. Enkelhet er å glemme seg selv og huske vår ydmyke stilling som Guds tjenere. I det ytre er enkelhet at vi prøver å unngå overdrivelse i klesdrakt, språk, atferd og eiendeler; de har en tendens til å gjøre det vanskeligere å se selve virkeligheten. I det indre består enkelhet i åndelig frigjøring fra verdens greier, som en del av forsøket på å oppfylle det første bud: å elske Gud av hele vårt hjerte, sinn og kraft.

*North Carolina YM (Conservative),
Faith and Practice.*

BÆREKRAFT

Nye vitnesbyrd trer fram etter hvert som deres berettigelse blir avklart sammen med det underliggende åndelige handlingsgrunnlaget. Allerede i 1975 hadde *Tidsskriftet Kvekeren* et spesialnummer om miljøvern, og i 1979 ga Kvekerforlaget ut småskriftet «Kristendom og økologi», som nr. 5 i serien Kvekerforlagets småskrifter.

I boka *Himmeljorden* fra 2009 har Per Ingvar Haukeland tatt til orde for at kvekere bør oppfatte bærekraftvitnesbyrdet rett og slett som en sum av alle de klassiske vitnesbyrdene. I boka ser han på hvordan vi behandler naturen. Mange kvekeres økende uro for miljøet blir etter hvert til et vitnesbyrd med nære bånd til fredsvitnesbyrdet og vitnesbyrdet om enkelhet, jf. Britiske kvekeres *Living Witness Project* fra 2001.

Et ord fra Herren til alle Venner som ... har tatt imot visdommen fra Gud: Måtte dere lære å ta vare på skaperverket med samme visdom som skapte det hele.

George Fox, Epistel 82, 1655

Det Jordan frambringer er en gave fra vår nådige Skaper til alt som lever, og hvis vi utarmer Jordan nå for å opprettholde ytre rikdom, kan det innebære en krenkelse mot framtidige generasjoner.

John Woolman (1720-1772)

Vi er blitt mer og mer klar over hvordan bærekraft er knyttet til fred og rettferdighet. Vi kan ikke få det ene uten det andre; de er integrerte. Vi ser disse kvekervitnesbyrdene også som en integrert del av hvordan vi må leve. Tro og liv kan ikke deles i to atskilte områder. De tidlige kvekerne fulgte bare Lyset i alle saker. Derfor ser vi ikke på bærekraftvitnesbyrdet som noe som kommer i tillegg til sannhet, likeverd, fellesskap, fred og enkelhet, men snarere som en utvidelse av dem alle. Vi trenger å *utdype* vitnesbyrdene som handler om forholdet til hverandre og *utvide* dem så de kan svare på Lyset som er i hele skaperverket. Kanskje skulle vi snakke om en trosbasert praksis og en praksis-basert tro, siden man kan komme til troen både gjennom den indre og den ytre veien.

Per Ingvar og Frøydis Haukeland, 2018

3.2 VÅR TIDS UTFORDRINGER

Vi lever i en tid med store vitenskapelige framskritt og enorme endringer. Nåtidens samferdsel og økonomiske utvikling betyr at folkeslag, land og økonomier er blitt mye mer sammenkoplede og mindre isolerte. Slik sammenkopling og gjensidig avhengighet kan både være berikende og virke truende.

Avstanden mellom rike og fattige øker. Urettferdighet, ufølsomhet, misforståelser, fortvilelse og utilpasshet, og sammenstøt mellom ulike kulturer betyr at alle samfunn får store utfordringer både innad og utad.

Å handle i samsvar med vitnesbyrdene slik de må tolkes i vår egen tid, betyr å holde fast ved det grunnleggende vitnesbyrdet om det guddommelige innholdet ved alle sider av livet. Hver for oss og sammen må vi utøve åndelig forstand. Vi kommer til å snuble, vi kommer til å ta feil, vårt klarsyn kommer til å være begrenset. Det kan hende at vi må utvikle en livsstil og en giverglede som vi ennå ikke har oppnådd. Men vi må forsøke å samhandle med andre mennesker og naturen som del av en bredere åndelig bevissthet. I dybden, mens vi venter i stillhet, finner vi det stedet der ord og handling er ett; der vår tro og vår handling ikke kan skilles ad.

Stephen W. Collett, 2014

Jeg ser de små kvister som får ild og gir lys og varme fra seg, de brenner opp under de store kubbene som gir enda mer lys og varme, Alle etter så mye brenne de har i seg. Og jeg ser at de små lys er nødvendige for de store. Jeg ser i dette klare bilde at om vi enn føler oss små og uverdige, så er vi likevel nødvendige for de store ånder. Jeg har fått mitt pund, de andre sitt, og er vi lydige så graver vi det ikke ned, men forsøker å gjøre det vi kan med det.

Johanna Lea, 1951. Kvekerforlagets småskrifter nr. 8

Kvekervitnesbyrdene er generelle og handler om en holdning til livet, medmenneskene og samfunnet. Moderne teknologi, Internett og sosiale medier har skapt nye muligheter for både godt og vondt som vi må forholde oss til etter hvert som mulighetene og problemene oppstår.

Oppfordringen til å *la livet tale*, at måten vi lever på må vitne om vår indre overbevisning, følger oss inn i vår egen tid, og uansett hva utviklingen bringer av utfordringer, vil vi forsøke å leve i en ånd av kjærlighet, sannhet og fred i håp om å ta vare på det guddommelige i alle, i alt levende, i hele skaperverket.

4 PÅ KVEKERVIS

Kvekere liker å bruke betegnelsen «møte» for å beskrive felles kvekeraktiviteter.

Det grunnleggende møtet er andaktsmøtet, og alle de andre møteformene tar utgangspunkt i andakten. I dette kapitlet redegjør vi for det som er mest typisk for andaktsmøtet og forretningsmøtet, sammen med den kvekerske beslutningsprosessen og referatskrivingen og nominasjonen av tillitsvalgte.

4.1 ANDAKTSMØTET

Europeiske kvekere tilhører en tradisjon der man samles til gudstjeneste i en «stille andakt». Av praktiske grunner samles vi ofte på søndager «i kirketiden», for da er det aksept for at de fleste har anledning til å delta, men det er ingen regel. Vi tar utgangspunkt i en times stillhet. Det som noen blir ledet til å si i løpet av andakten, blir talt ut fra denne stillheten. Men vi kan holde andakt når som helst og hvor som helst.

Andaktsmøtet begynner etter hvert som noen kommer, setter seg ned og går inn i stillheten. I de fleste møter er de blitt hilst velkommen med et håndtrykk når de kommer inn gjennom døra. I vår tid sitter deltakerne slik at alle kan se hverandre, gjerne i en åpen sirkel. Stillheten er en ramme om det møtet som finner sted mellom det menneskelige og det guddommelige.

Når kvekere holder gudstjeneste, lar vi møtets ytre stillhet åpne for en indre stillhet, der vi kan høre hva Gud vil gi oss i vårt indre. Vi kjenner en veldig frihet og lettelse i den stille andakten – der kan vi erfare det guddommelige nærværet i fellesskap. Bak dagliglivets utfordringer som alltid ligger der, fins det i stillheten en åpenhet hvor den kraften som ikke er vår egen, kan slippe til.

For noen kan det gi mening å benytte den klassiske kvekerterminologien: *å vente på Åndens ledelse* om andaktsmøtet. Vi venter på nåde, næring og ledelse. Vi venter i stillhet på å få klarhet om hva som er Guds vei videre for oss. Opplevelsen av fellesskap med de som er til stede er viktig, og vi oppfordres til å teste i fellesskapet det vi kan kjenne som ledelse. Vi kan også motta ord som skal formidles til de andre i møtet, og her må vi skjelve mellom det vi kan oppleve som Åndens ledelse, og hverdagens fornuft.

Et andaktsmøte kan forløpe uten at noe blir sagt, men stillheten kan brytes når noen kjenner at det er rett å si noe. Man frarådes å komme med ferdig utarbeidet budskap, men alle oppfordres til å komme «med hjerte og sinn beredt» og til å holde søndagens andaktsmøte i lyset i ukens løp.

I vår tid varer søndagens andaktsmøte som regel en time og avsluttes med at deltakerne gir hverandre et håndtrykk eller tar hverandre i hendene i ringen. Så går vi ut i tjeneste. ... ¹⁰

Prøv å bli stille og rolig i ditt eget sinn, fri fra dine egne tanker, og du vil føle livets guddommelige kilde i deg vende ditt sinn mot Herren Gud. Og da vil du få del i hans styrke og den livgivende kraften som kan stille enhver vind og storm som blåser mot deg. Det er den som former oss til tålmodighet, til uskyld, til sindighet, til stillhet, til utholdenhet, til ro, opp til Gud og [Guds] kraft.

George Fox, 1658

Alle har sin del av ansvaret for andaktsmøtet, enten de deltar i stillhet eller ved å tale. Det kan virke som at noen har lettere for å ta ordet i andakten enn andre, men ingen av oss bør anta at det ikke ligger for oss å tale i møtet.

¹⁰ Mye av teksten over er hentet fra et bidrag til Norges Kristne Råds skriftserie, Nr. 16 (2012): *Når dere kommer sammen*.

En usikker, ny kveker fikk plutselig en tanke og noen ord for seg under andakten. Men hun anså seg for å være alt for ung og uerfaren til at hun skulle ha fått noe budskap å formidle. Hun skjøv tanken fra seg, men den kom stadig igjen, og hun dirret av uro. Plutselig var det en eldre Venn som reiste seg og sa fram akkurat det som hun hadde sittet og strevd med. Roen kunne senke seg, og hun pustet lettet. Mens de drakk kaffe etter andakten, kom den eldre Vennen bort til henne og sa: «Neste gang får du si det selv.»

Fra kvekertradisjonen

Det som blir sagt i andakten kan ta ulike former: Noen ganger hender det at bidragene er veldig ulike og tar opp emner som ikke synes å ha noe med hverandre å gjøre. Andre ganger kan et emne som har vært nevnt, inspirere en annen til å utvikle det videre. Hvert budskap står for seg selv. I et andaktsmøte som virkelig er samlet i lyttende oppmerksomhet, vil det oppleves at det som blir sagt, flyter fram av stillheten og synker tilbake i den uten å forstyrre den harmonien som har vokst fram.

Likevel går det ikke alltid slik. Det som blir sagt, kan virke kjedelig og uten liv, men når vi hører på ord som synes å være til liten nytte for oss selv, bør vi likevel huske at disse ordene kan være et viktig budskap til en av de andre som er til stede. Det er svært viktig at alle som kjenner et kall til å si noe i møtet, først vurderer nøye om det de ville si, kommer fra et dypt andaktsfylt sted.

Når kallet til å tale synes å komme, bør vi være forsiktige og sjelden gi etter for det med det samme. Hvis det vedvarer og hvis det er inspirert av noe som allerede er sagt, er det verd å vurdere om vårt eget budskap skulle være nødvendig i tillegg til det som er sagt. Andakten er ikke stedet for kommentarer eller diskusjoner. Ordene som blir sagt, bør være så få og så enkle som mulig, og komme fra øyeblikkets inspirasjon, fra hjertet, selv om emnet kan ha ligget i bevisstheten i flere dager eller uker. Det er viktig at én taler eller ett vitnesbyrd ikke blir etterfulgt av et nytt altfor snart, eller nær slutten av møtet. Det kan være nyttig å be om ledelse i slike situasjoner.

All sann forkynnelse springer ut av erfaringens virkelighet og gjør bruk av våre gaver, både hjertets og hjernens, for å komme til uttrykk. Men forkynnelsen er ikke stedet for intellektuelle øvelser. Budskapet kommer gjennom oss, ikke fra oss. Selv om det er vi som tolker Ånden, er det Ånden som leder oss til det vi skal si. Ånden vil avklare hvilke erfaringer som er relevante og vil tale til Møtets behov.

Hvis du må vurdere om det er rett å tale, kan du anta at det ikke er det. Hvis ordene er viktige, vil Møtet finne dem uansett.

Fra konferansen: Exploring the fundamental elements of Quakerism, 1968

En ung mann hadde forvillet seg inn i en kvekerandakt. Han satt og han satt, men ingen ting skjedde. Så vendte han seg mot sidemannen og hvisket: «Når begynner gudstjenesten?» Så kom svaret: «Den begynner når vi er ferdige her.»

Fra kvekertradisjonen

I dag innbyr kvekere til stille andakt flere steder i Norge, og oppdatert informasjon om dette finnes på våre hjemmesider: <http://www.kveker.org>.

4.2 FORRETNINGSMØTET - BESLUTNINGSMØTET

Blant de første kvekerne vokste forretningsmøtene ut av andaktsmøtet. Man tok utgangspunkt i Guds nærvær i den enkelte og i den felles gruppeopplevelsen.

Når kvekersamfunnet behandler forretningsaker og skal ta beslutninger, kommer vi sammen i andaktsmøter for forretninger. Møtene er åpne for alle medlemmer, og det er en forventning om at alle deltar. Også gjester som ikke er medlemmer, kan delta med Skriverens godkjennelse. Det gjør ingen forskjell hvilket nivå i kvekersamfunnet som har saker å ordne, om det er en andaktsgruppe, et Månedsmøte, om det skjer i Samfunnsrådet eller i årsmøtet.

Selv i praktiske spørsmål er det ventet at Vennene bevarer en forventningsfull stillhet. Vi venter i fellesskap, i Lyset, for å skjelne etter hva som er den rette veien videre. Når vi skal avgjøre sakene i møtet, ber vi deltakerne om å bevare en åpenhet for Åndens ledelse i sitt eget indre, og lytte og delta slik at alle bidrar med sin egen oppfatning av virkeligheten. Det er vår erfaring at resultatet vi kommer fram til, den felles virkelighetsforståelsen, vil kjennes rikere og bedre – riktigere – enn det hver enkelt kunne komme fram til hver for seg.

I kvekerens spesielle beslutningsprosess holdes det ikke avstemninger, men vi forsøker å nå fram til enhet. Når vi søker Åndens ledelse og klarer å sette våre egne interesser til side, vil dette skape en enhet i gruppa som leder mot en felles beslutning. Den samme våkne og forventningsfulle lytting som kjennetegner en søndagsandakt, skal også prege et forretningsmøte. Stillheten ved begynnelsen av møtet er ikke et åpningsritual, men skal være til stede og bære hele møtet. På denne måten samles alle i et skapende fellesskap.

Måten forretningsmøtene gjennomføres på, kan hjelpe fellesskapet til å vokse seg sterkere – eller føre til at det splittes. Når det er uenighet, og det er vanskelig å komme videre, kan skriveren eller noen andre foreslå en periode med stillhet før en går videre. Dette kan skape klarhet, føre til at nye løsninger kommer fram, eller at flere finner grunner til at saken bør utsettes.

4.3 BESLUTNINGSPROSESSEN

Kvekerens metode for å ta beslutninger er en del av en religiøs prosess. Slik sett skiller beslutningsprosessen seg ut fra andre modeller for «maktutøvelse» som vi kjenner til – som den eneveldige, den demokratiske eller konsensusmodellen, men vi må leve med at også en religiøs prosess kan ha sine skyggesider. I enhver organisasjon vil det uansett foregå et dynamisk og kontinuerlig samspill mellom *interesser, konflikt og makt*.

Egil Mardal Johannessen i Kvekeren nr. 3-2010

Jesuitten Michael Sheeran viser i sin avhandling og bok *Beyond Majority Rule – voteless decisions in the Religious Society of Friends*¹¹ at beslutningsprosessen har vært en del av den kristne tradisjonen helt fra nytestamentlig tid. Han henviser da til beskrivelsen av hvordan den kristne menigheten i Jerusalem løste problemet med hvordan jødiske kristne og hedenske kristne skulle få lov til å praktisere sin religiøsitet. Dette skjedde ved en beslutnings- og skjelningsprosess som blir nøye beskrevet i Apostlenes gjerninger kapittel 15. Det kan se ut til at den samme metoden fikk en oppblomstring rundt den tiden Fox og hans tilhengere startet sin virksomhet. Det lå i tiden – og det kan se ut som om denne formen har virket tiltrekkende på religiøse og spirituelle grupper som var preget av de mystiske tradisjonene.

I begynnelsen hadde Fox en sterk tro på individuell ledelse og inspirasjon ut

¹¹ Michael Sheeran: *Beyond Majority Rule – voteless decisions in the Religious Society of Friends*. Denver Colorado. 1996.

fra tanken om at *Gud taler direkte til den enkelte*. Han hadde en åpenbaring i 1648 der han så for seg at det i møte med Guds kraft, skulle være mulig for den enkelte å oppnå den tilstand av syndfrihet som Adam hadde før fallet i Edens hage.¹² (...) Blant kvekerne ble «ufeilbarlighetstenkningen» gradvis moderert av de erfaringene de gjorde underveis. Fox' radikale budskap fra den første tiden ble etter hvert erstattet av en tenkning om at alle individuelle ledelser, «concern» eller åpenbaringer, måtte underordnes fellesskapets skjelning. Krisen som fulgte etter at den ganske radikale James Nayler lot seg kåre som Messias i 1656, gjorde ikke saken enklere for dem. Nå ble kvekerne som gruppe oppfattet som representanter for den ytterliggående tenkningen, noe som førte til store forfølgelser fra myndighetenes side. Forfølgelsene førte til store lidelser og skapte materielle behov og nød i familiene til de som ble fengslet eller bøtelagt. Men det førte også til at de lokale gruppene ble sterkere organisert. Det oppsto også et behov for å opptre samlet overfor myndighetene, og etter hvert fikk kvartalsmøtene og årsmøtene en dominerende plass i organisasjonen.

Konsensusmodellen er blitt benyttet i små og store sammenhenger som for eksempel i Kirkenes Verdensråd og Norges kristne råd. Her må alle medlemmene være villige til å være med på den ofte vanskelige prosessen mot en høyest mulig grad av enighet i gruppa. Vår beslutningsprosess har en del til felles med konsensusmodellen, men må ikke forveksles med den. Den sentrale ideen er også her å styre unna majoritets- og minoritetsproblematikken, og oppnå enhet når det skal tas avgjørelser i fellesskap.

Men kvekernes beslutningsprosess skiller seg ut fra konsensusmodellen ved at man tradisjonelt har hatt en intensjon om å nå fram til en felles virkelighetsforståelse, å se saken som fra Guds perspektiv, som kunne føre til en felles forståelse av Guds vilje for gruppa akkurat nå. Utviklingen henimot en beslutning skjer ved at skriveren drar sammen de felles trådene av enighet som fins i gruppa, fremmer et utkast til referat med forslag til en beslutning, eller med forslag om å utsette saken til den er bedre utredet.

Når skriveren sammenfatter *the sense of the Meeting (Møtets oppfatning)* betyr det ikke at alle er enige, men at møtet som helhet ser ut til å gå i en bestemt retning. Selv om et medlem ikke er i stand til å forstå det kloke i en beslutning som er fattet av fellesskapet, oppfordres det til lojalitet inntil gruppa eventuelt blir ledet til å tilbakekalle det de har vært overbevist om. Et medlem som er uenig i en beslutning kan velge å «trå til side», og be om at dette kommer til uttrykk i protokollen. Det har vært vanlig praksis. På denne måten kan innsikt, ledelse og forståelse utvikles ved at den reflekteres i møte med nye omstendigheter og utfordringer.

Denne spesielle beslutningsprosessen fikk altså tidlig innpass i Vennenes Samfunn og har hatt sin betydning fram til i dag. Helt smertefritt skjedde ikke denne prosessen. Den er ikke noen lett kjøpt lære eller metode, men en religiøs praksis som har blitt slipt til gjennom lidelser og forfølgelser i de første tiårene etter bevegelsens framvekst. Vi har sett at den har sine røtter i den kristne tradisjonen – helt tilbake til oldtiden.

Egil Mardal Johannessen i Kvekeren nr. 3-2010

I vår post-moderne tid vil nok mange være forsiktig med å hevde at det er mulig å nå fram til en felles virkelighetsforståelse. Vi forstår stykkevis og lever i en kultur hvor de fleste av oss er forberedt på å endre standpunkt og ståsted ettersom ny kunnskap fører til ny innsikt - og at dette kan skje mange ganger i et livsløp. Dette kan nok i noen grad ha endret forventningene og holdningen til beslutningsprosessen og kollektiv skjelning blant kvekere i vår tid, men «ny åpenbaring» var heller ikke ukjent for Paulus i hans samtid:

¹² Sheeran, side 7

For vi forstår stykkevis og taler profetisk stykkevis.
Men når det fullkomne kommer,
skal det som er stykkevis, ta slutt.
Da jeg var barn, talte jeg som et barn,
tenkte jeg som et barn, forsto jeg som et barn.
Men da jeg ble voksen, la jeg av det barnslige.
Nå ser vi i et speil, en gåte; da skal vi se ansikt til ansikt.
Nå forstår jeg stykkevis, da skal jeg erkjenne fullt ut,
slik Gud kjenner meg fullt ut.
Så blir de stående disse tre:
tro, håp og kjærlighet.
Men størst blant dem er kjærligheten.

1 Kor 13, 9-13

Det spesielle ved kvekerdommen er at den fungerer som mystikk, har røtter i kristendommen og utfolder seg i gruppefelleskap. Erfaringen er «mystisk» i en utvidet forståelse, som en «selvsagt overbevisning» om guddommelig nærvær, en inderlig opplevelse av guddommelig Liv som åpenbarer seg her og nå, i og gjennom en gruppe mennesker som er opptatt av å leve ut et slikt Liv.

Jones, Rufus M. 1963¹³

4.4 DOKUMENTASJON AV BESLUTNINGENE

Beslutninger fattes i kvekersamfunnet på grunnlag av det møtet som helhet mener er rett. Votering benyttes ikke. En prøver å komme fram til løsninger som alle kan godta. Vedtak bør formuleres og protokolleres under selve møtet. Saker som det ikke oppnås enighet om, blir utsatt på den måten at en lar saken modnes over tid og tar den opp senere for å prøve å løse den da.

Kvekersamfunnets Retningslinjer, 2016.

4.4.1 REFERAT – FØRING AV PROTOKOLL

Referatet er ikke bare Skriverens eller referentens ansvar, men hele møtets. Når Vennene ber om ordet ved å reise seg opp, bør de ha i tankene at det de kommer til å si, kan bli et bidrag til protokollen. Dette kan bare bli virkelig hvis protokollen skrives under selve møtet og i samarbeid mellom hele møtet og den som skriver.

Den protokollen som er skrevet under møtet og godkjent av alle som var til stede, kan ikke rettes etter møtet uten at saken kommer opp til ny behandling. Protokollen blir renskrevet etter møtet, stavefeil og tegnsetting justert, og sendes til alle medlemmer av Kvekersamfunnet. Beslutningen er bindende, også for dem som ikke var til stede.

4.4.2 DOKUMENTASJON OG ARKIVERING

Protokollene eller referatene er det skriftlige uttrykket for «møtets oppfatning» (jf. 4.2.1 Beslutningsprosessen) og er viktige for kommunikasjonen mellom Månedsmøtene, Årsmøtet og de forskjellige komiteene.

Referatene dokumenterer hva kvekersamfunnet har vært opptatt av og arbeidet med, og arkiveres derfor systematisk. Alle tillitsvalgte har ansvar for å sende referater fra møter eller årsrapporter om det arbeidet de har deltatt i. Referatene og årsrapportene er også viktige for planleggingen av forretningsmøtene på alle nivåer i kvekersamfunnet. Det finnes egne retningslinjer for rapportering og arkivering i håndbokdelen.

¹³ Jones, Rufus M: *Quakerism, A Spiritual Movement*, Philadelphia 1963, s. 87

4.5 TILLITSVERV OG NOMINASJONSPROSESSER

Nært knyttet til det å bli bevisst det av Gud i oss selv, er å finne fram til hvilke spesielle talenter, evner og anlegg Gud har gitt oss. Disse gavene er vårt åndelige arvestoff. De kan være skjult for oss selv og andre. Ved å lytte og være følsomme overfor det som bor og kan vokse fram i oss selv og andre, kan vi finne fram til dem. De er ikke begrenset av alder eller funksjonsnivå. Ånden vil hjelpe oss å finne fram til den vi er. Hvis et ønske om en spesiell tjeneste er dypt plantet i oss, vil Gud gi kraften og evnen til å utføre dem. Gavene er ikke statiske, de må pleies og utvikles, og det kan ta tid og kreve mye arbeid å komme dit vi ønsker. Men når vi tar i bruk gavene våre, vil de frambringe kraftsentre av liv og vi vil erfare at vi blir transformert. Vi får utløst krefter som vi ikke visste vi hadde, til også å gi oss i kast med å endre verden omkring oss.

Epistelen fra det norske årsmøtet, 2012

Selv om Kvekersamfunnet er et trossamfunn med en flat struktur, er det nødvendig at enkeltpersoner eller mindre grupper har ansvar for forskjellige oppgaver, eller for å forberede saker som skal legges fram for fellesskapet. Ulike møter eller andaktsgrupper kan ha ulike behov for tillitsvalgte avhengig av hvilke oppgaver det kan være aktuelt for gruppen som helhet å påta seg eller prioritere. Både Årsmøtet og Månedsmøtene har en nominasjonskomite eller en valgkomite med mandat og arbeidsoppgaver som er beskrevet i håndbokdelen.

Det er Månedsmøtet eller Årsmøtet som har ansvaret også etter at utnevningen er gjort. Det er møtets oppgave å støtte og holde i lyset alle som har påtatt seg oppgaver eller som det har gitt oppgaver til.

Våre evner til å skjelne hverandres gaver er ikke fullkomne, og vi vil ha bruk for Guds nåde i våre overveielse. Vær likevel frimodige og grip med glede muligheten til å gi yngre Venner og nykommere oppdrag og til å oppmuntre dem som undervurderer sine egne muligheter til å tjene Kvekersamfunnet.

HOMOFILES ROLLE OG Plass I KIRKEN

På årsmøtet i det norske kvekersamfunnet i 1995 ga vi en uttalelse om vårt syn på homofile parforhold og partnerskapsloven. Ved valg av ledere og andre tillitsvalgte ønsker kvekere en mest mulig allsidig representasjon både når det gjelder kjønn, alder og minoritetserfaring, herunder også med hensyn til seksuell legning eller orientering.

ET KVEKERSYN PÅ HOMOFILES ROLLE OG Plass I KIRKEN

Vi lever i en verden preget av krig og voldsbruk, i en verden der kjærligheten er en mangelvare. For oss blir det urovekkende at en sak som i sin dypeste grunn handler nettopp om kjærligheten mellom to mennesker, skaper så stor strid innen kirken. ... [V]i kan ikke se at Bibelen taler om den type forpliktende samliv mellom to av samme kjønn man i dag kjenner, og som i Norge kan reguleres gjennom partnerskapsloven. Bibelen er klar på at man ikke kan akseptere seksuell adferd som misbruker eller skader et annet menneske, men det er en annen sak som ikke er knyttet til seksuell legning.

Vi kvekere vil dessuten fastholde vårt vitnesbyrd om «det av Gud» i hvert menneske. Dersom vi åpner våre hjerter for Det indre Lys, kan Gud gi svar på etiske spørsmål som Bibelen ikke berører. Som kvekere er vi opptatt av helheten i kjærlighetens evangelium. I Matteus 22, 37-40 snakker Jesus om de to bud som hele loven og profetene hviler på: «Du skal elske Gud av hele ditt hjerte ... og din neste som deg selv.» Her ligger kjernen i evangeliet, og det er ut fra denne kjernen vi leser Bibelen. Etter vårt syn bryter det med Bibelens ånd å diskriminere mot et menneske på grunn av dets seksuelle orientering og kjærlighetsliv.

Venneses Samfunn Kvekerne har stor respekt for homofile og lesbiske som på grunn av sin overbevisning har valgt å leve som enslige. Samtidig vil vi gi vår støtte til mennesker som ut i fra sin kjærlighet og tro og i pakt med sin overbevisning har valgt å leve i et forpliktende samliv med en person av samme kjønn. Vi gir vår tilslutning til at denne samlivsformen også kan være i samsvar med Guds vilje og Guds kjærlighet.
Fra Det norske Årsmøtet av Venneses Samfunn Kvekerne 25. dag i 6. mnd. 1995

4.6 ANDRE FORMER FOR SKJELNING I FELLESSKAP

Vitnesbyrdet om fellesskap er grunnleggende for hva det vil si å være kveker. Arbeidet med å øve skjelning og finne klarhet i fellesskap er viktig for å bygge og vedlikeholde Kvekersamfunnet. Klarhetsmøter (se nedenfor) som forberedelse til medlemskap og ekteskap er små, men viktige anledninger hvor vi øver skjelning både for oss selv som individer og i vår rolle som medlemmer av kvekersamfunnet hvor vi søker å leve i Sannheten.

I brosjyren *What is Quakerism* skriver George T. Peck slik om hva det innebærer å være kveker:

Kvekerdommens sannheter er like enkle som Det nye testamentets sannheter. ... Enkle, men ikke lette. Første trinn i læreprosessen er å høre Sannheten og forstå den. Den mest typiske holdningen i kvekerandakten er det å lytte – å være åpen for guddommelig tilskyndelse hvor den enn måtte komme fra. Så følger det tålmodige arbeidet med å skjelne hva som virkelig er Guds vilje for deg blant alle fantasiens flyktige innfall. Etter skjelningen kommer overbevisningen og med den, krefter til å leve ut Sannheten. Den fulle prosessen er så vanskelig at ingen kan gjøre det helt alene.

George T. Peck i What is Quakerism, Pendle Hill pamphlet No. 277.

Det er ikke bare kvekerne som ser en sammenheng mellom den individuelle søkeren og det åndelige fellesskapet som støtte for åndelig vekst.

Ekte fellesskap vokser ikke fram ved at folk har gode følelser for hverandre (men absolutt ikke uten slike følelser), men ved at de for det første tar et standpunkt for å leve i et felles forhold til et levende Sentrum, og for det andre, at de er i et levende felles forhold til hverandre. ... Fellesskapet er bygget av levende gjensidige forhold, men det som bygger, er det levende, virksomme Senteret.

Martin Buber i Jeg og du, 1923

To av de grunnleggende forutsetningene i kvekerdommen er at individet og fellesskapet knyttes sammen i gjensidig støtte gjennom lytting og skjelning:

- a) Gud er til stede for og i hver og en. Dette leder oss til kvekernes vitnesbyrd om fellesskap, harmoni, likhet og integritet (sannhet), og til kvekernes forståelse av «det allmenne presteskapet». Vi har et kall til å ha åndelig omsorg for hverandre. Det er i lys av dette vi kan se hva George Fox kaller oss til med ordene: ... *vandre gjennom verden i glad fortrøstning og svare på det av Gud i alle.*
- b) Alle mennesker er på en åndelig vandring: Det avhenger ikke av om man har oppfattet det eller ikke; det er et allmennmenneskelig faktum. Spørsmålet er derfor ikke om man er på en slik vandring eller ei, men hvilken retning den tar og om man har et forsett for sin ferd. Spørsmålet om retning vil føre til at man vurderer fruktene av sitt liv over tid: Kommer du nærmere Gud, eller beveger du deg bort fra Gud? Blir du stadig mer mild, ærlig, oppriktig, omsorgsfull, sannferdig, osv. eller mindre av det samme?

Sitat fra Stephanie Crumley-Effinger, kvekerpastor, lærer og veileder

Gjensidigheten mellom individet og fellesskapet er avhengig av lytting og skjelning. Lyttingen kaller oss til «oppmerksomhet», både overfor lyset i oss selv og til lyset i andre. Skjelningen kaller oss til å vise «forsettighet» i vår pågående åndelige utvikling. Begge krever ferdigheter og perspektiv som vi oppøver gjennom tålmodig praksis sammen med hverandre. Vi oppmuntres til å ha et klart forsett for hvordan vi nærer vår egen – og andres – åndelige vekst, ettersom vi ikke kommer utenom at vi er på en åndelig ferd. Vi trenger å være innstilt på «ledelse», og det er i andaktsfellesskapet vi lærer å oppdage, følge med i og prøve den ledelsen vi får.

Stephen W. Collett, 2014

Ledelse oppstår i og gjennom fellesskapet i et samlet andaktsmøte. Den er ikke bare tilgjengelig for hver enkelt søkende, for religiøse genier eller de åndelig modne.

Ledelse er noe vi deler og formidler til hverandre. Fellesskapet av de som finner, de som ledes av Den indre læreren, også ledes til å skape en praksis ... som kan gjøre det lettere å følge Sannheten. Utviklingen av formelle rammer [som f.eks. klarhetskomiteer] er i seg selv et uttrykk for sannhetsvitnesbyrdet, ikke en avsporing fra fullkommen inspirasjon.

*Paul Lacey i Leading and Being Led,
Pendle Hill pamphlet No. 264*

Det er heller slik at fellesskapet er hjertet i kvekernes andakt og søken etter klarhet.

*Ben Pink Dandelion. I Gleden over kvekerlivet,
på norsk 2011.*

4.6.1 KLARHETSKOMITEER

Kvekere i mange land har lang erfaring med å støtte hverandre med klarhetskomiteer når de skal ta alvorlige beslutninger. En klarhetskomite skal fungere som en hjelp til den som skal ta en beslutning, til å vurdere alle de sider av saken som de selv kanskje ikke har tilstrekkelig erfaring til å ta med i skjelningsprosessen, for eksempel den som søker medlemskap. Det er vanlig å tilby klarhetskomiteer ved søknad om medlemskap, før inngåelse av ekteskap, og når en Venn har fått et *concern*, et anliggende, som de gjerne vil handle etter.¹⁴

Derfor er bruk av klarhetskomiteer for dem som søker medlemskap eller vil gifte seg i kvekerregi, en viktig praksis. En slik komité består vanligvis av to personer utpekt av Månedsmøtet til å påta seg lytting og skjelning for klarhet med søkerne.

Når det gjelder medlemskap, er det ikke for å undersøke om vedkommende er en «skikkelig kveker» at vi har disse samtalene. Det er for å gi anledning til å gå inn i fellesskap på et dypere nivå og lære av det. Det er et gjensidig prosjekt. De som søker, får anledning til å bekrefte sin egen beslutningsprosess – at de er i ferd med å ta et gjennomtenkt skritt slik at de kan ha størst mulig klarhet for – og ha sett – mulige og planlagte konsekvenser. I denne klarhetssamtalen får komiteen anledning til å gjøre tjeneste ved å lytte på kvekervis og bekrefte det verdifulle i søkeprosessen – for møtet skal gjennomføres i en andaktsånd – å skjelne om beslutningen er rett. Komiteen skal ikke gi råd eller ha meninger, men tjene ved sin lytting og som medreisende, og holde Venner som søker, i lyset.

¹⁴ I større kvekerfellesskap – der de enkelte månedsmøtene kan være på størrelse med det norske Årsmøtet med 150 medlemmer – ville man vanligvis finne en komité kalt *Ministry and Counsel* (Omsorg og veiledning). En av deres oppgaver ville være å utpeke en klarhetskomité (ad hoc, vanligvis to personer) til å snakke med dem som søker medlemskap eller ønsker å inngå ekteskap under Månedsmøtets omsorg. Disse klarhetskomiteene ville rapportere tilbake til komiteen for *Omsorg og veiledning*, som så gir sin anbefaling til Månedsmøtet om en avgjørelse.

I slike tilfeller er vi kalt til å handle med forsett og søke å skjelne etter åndelig klarhet. Øvelsen kan ha mange fordeler. Både for den som søker og for komiteen kunne samtalen føre til en bekreftelse av at man hører til, både åndelig og juridisk, i et fellesskap man har valgt fritt og med full klarhet.

Som medlemmer av en lang og gjennomprøvd tradisjon, tar vi disse «verktøyene» for felles åndelig søken på alvor, for vi har ansvar for å opprettholde og stadig fornye tradisjonen. Når vi går inn i kvekermedlemskapet, får vi del i et verdensomspennende kvekerfellesskap. Medlemskap i det norske kvekersamfunnet medfører at vi også blir godkjent i den globale kvekerfamilien med dens andaktsmøter og kirker.

Stephen W. Collett, 2014.

Jeg holdes oppe av dette fellesskapet og jeg tar selv del i å opprettholde det – jeg står sammen med andre i deres skjelningsarbeid, opprettholder tradisjonen når vi søker klarhet sammen. Slik bygger vi kvekerlivets framtid i en gruppe som ikke har andre ledere enn vi selv, ingen *dem* – bare *oss selv*.

Pink Dandelion i Gleden over kvekerlivet, 2011.

La ikke noen av dere, på grunn av begjær, komme bort fra det som er rent i dere. Da vil dere bli bevart i en klarhet og renhet som vil hjelpe dere til å se tingene som de er. Dere vil bli i stand til å gjøre et klart skille mellom det som er menneskelig, og derfor av dere selv, og det som er guddommelig, og dere vil erfare at dere vokser i renhet.

George Fox, 1653, hentet fra Sannheten i hjertet, I.129.

Har vi en modtagelig holdning? Er øjnene åpne, så vi kan se? De fleste av os har måske for travelt med de daglige gøremål. Kan vi, når vi går i hverdagens støj, lytte til Guds stemme?

Charlotte Clausen 1978 – Kvekerforlagets småskrifter nr. 8.

4.6.2 TRESKEMØTER

Det hender at det kan komme opp kompliserte og kontroversielle saker i en kvekergruppe. Det kan trenge både utlufting og avklaring før det kan bli mulig å samle seg om saken med tanke på en beslutning. I arbeidet med saken kan det bli viktig å sikre at alle synspunkt kan få komme til uttrykk – også med følelser. Da kan det hjelpe med et «treske-møte».

Også et treskemøte bør åpnes og avsluttes med en andaktsstillhet, men vi søker ikke å holde møtet som et vanlig forretningsmøte, og det skrives ikke noe referat ut over at det blir notert at et slikt møte har vært holdt, gjerne i et referat fra et annet møte. Innledningsvis oppfordres alle til å komme fram med sine følelser og synspunkter som vil bli mottatt med respekt. Det kan være nyttig med en pause før møtelederen inviterer deltakerne til å se fremover, men det er viktigere å sikre at alle kommer til orde og at de følelsene som kommer opp, blir godt ivaretatt, enn å presse på for fremdriften. Beslutninger bør tas i et vanlig forretningsmøte på et annet tidspunkt.

Treskemøter passer for å håndtere saker, ikke for å løse konflikter mellom individer. Hvis saken er kompleks og krever store mengder fakta, kan det være bedre å holde et samtalemøte eller et studiemøte med dokumenter.

4.6.3 NÅR KVEKERE ARBEIDER I GRUPPER

Til studieopplegget *Hjerte og sinn beredt*, utarbeidet Woodbrooke Quaker Study Centre et lite hefte med veiledning for tilretteleggere som skulle sørge for at møtene foregikk etter programmet, og at hensiktsmessige metoder ble brukt. Hovedformålet var spesielt å oppmuntre alle til å være aktive. Alle deltakerne skal ha anledning til å bidra uten at en eller to (dette gjelder også tilretteleggerne) dominerer gruppa. For de fleste møtetyper gjelder det samme settet av allmenne regler:

- ta ikke ordet for annen gang før alle har hatt muligheten til å bidra
- snakk ut fra din egen erfaring
- la det være en liten stillhet mellom bidragene
- det er helt i orden å la ordet gå videre uten å si noe hvis du ikke ønsker å si noe eller svare på et spørsmål
- alt som er sagt i gruppa er fortrolig i gruppa

5 ORGANISERING

5.1 MÅNEDSMØTET

Månedsmøtet er grunnenheten i Vennenes Samfunns oppbygning som saksbehandlende organisasjon. I Månedsmøtet søker en å la religiøs innsikt og praktiske arbeidsoppgaver møtes slik at alle beslutninger og aktiviteter blir gjennomsyret av en religiøs grunnholdning.

Månedsmøte kan dannes på et sted eller i et distrikt hvor det er mange nok til å møtes regelmessig til andaktsmøte, og hvor det føles behov for et organ som tar opp forretningsmessige og praktiske saker.

Månedsmøtene er selvstendige medlemsgrupper som legger opp andaktsmøter, studiemøter, samtalemøter, sosialt arbeid og andre aktiviteter etter medlemmenes behov og interesser.

Månedsmøtet kan fremme saker for Skriverutvalget, Samfunnsrådet eller årsmøtet. Dette gjelder særlig saker som har betydning for hele det norske kvekersamfunnet. Månedsmøtet kan behandle saker som Skriverutvalget, Samfunnsrådet eller Årsmøtet ber Månedsmøtet uttale seg om.

*Fra Retningslinjer for oppbygging og virke
i det norske Kvekersamfunnet, 2016*

Månedsmøtene som organisasjon, har en lang historie. Etter 1654 organiserte Fox og hans medarbeidere lokale møter for menn og kvinner etter «evangeliets orden» som skulle møtes hver måned (Månedsmøter) og ta seg av forskjellige behov. Etter hvert som kvekerne møtte forfølgelse, oppstod kriser, og problemene tårnet seg opp. Dette førte til store lidelser og skapte materielle behov og nød i familiene til de som ble fengslet eller bøtelagt. Behovene ble ivaretatt ved at Månedsmøtet valgte ut «overseers» (tilsynsførere) som skulle ha omsorg for at de som trengte hjelp, fikk det. Et Månedsmøte kunne omfatte flere lokale andaktsgrupper. I England skjedde etter hvert en utvikling der flere Månedsmøter samlet seg til Kvartalsmøter og på landsbasis til Årsmøter etter hvert som behovet meldte seg. I Norge har det ikke vært naturlig å arrangere kvartalsmøter.

Med tiden ble det lagt større vekt på at den skjelningsprosessen som var den enkeltes anliggende, med stor vekt på Guds tale direkte i den enkelte, burde prøves i fellesskapet, og at alle saker som ville angå fellesskapet måtte være et kollektivt anliggende for hele gruppa, enten i et forretningsmøte eller i en annen form for skjelningsmøte, jf. ovenfor.

... Vännernas religiösa liv har dels en mystisk dimensjon, dels en aktiv. Den mystiska innebär att lysna efter Guds vilja, ensam och i grupp. Gruppen fungerar som ett korrektiv, som en broms eller en bekräftelse på individens förmodade gudsinspiration. Den aktiva innebär att försöka utföra Guds vilja, privat och kollektivt, i samhällslivet såväl som inom familjen eller samfundet.

Ingmar Hollsing, 1995

5.1.1 MÅNEDSMØTETS OPPGAVER OG ANSVARSOMRÅDER

Månedsmøtet har ansvaret for videreføring av kvekernes spesielle andaktstradisjon, og også for Vennenes velferd, både åndelig og materielt.

I tillegg til å sørge for at det holdes offentlige andakter i passende andaktslokaler, og at forretningsaker blir behandlet som beskrevet i pkt. 4.2 ovenfor, har Månedsmøtene ansvar for opptak av nye medlemmer i kvekersamfunnet og for avslutning av medlemskap.

Når en kvekerungdom ønsker konfirmasjon, står familien fritt til å feire dette og de kan velge både å feire i Månedsmøtet og på et årsmøte.

Månedsmøtet er den instansen som står for den nødvendige skjelningsprosessen når et par ønsker en vielse på kvekervis, der Månedsmøtet er vitner på at de to har tatt hverandre til ekte.

Det er også Månedsmøtet som tar seg av bisettelser og minnestunder når medlemmer dør, i samsvar med ønsker og behov hos de pårørende og familien ellers.

5.1.2 MEDLEMSKAP

Nye medlemmer tas opp av Månedsmøtet etter søknad og samtale med to medlemmer som pekes ut av Månedsmøtet. Det blir lagt vekt på at de som tas opp som medlemmer kjenner seg hjemme i andaktsmøtet og føler at de deler kvekernes grunnleggende livsholdning.

Når personer som er medlemmer i ett Månedsmøte flytter til et annet – i Norge eller i utlandet – regnes de vanligvis ikke som nye medlemmer på det nye stedet. Deres medlemskap overføres etter avtale mellom de respektive Månedsmøtene.

*Fra Retningslinjer for oppbygging og virke
i det norske Kvekersamfunnet, 2016.*

Medlemskap kan også sees på som et slags disippelforhold med elementer av forpliktelse og ansvar, men det handler også om glede og feiring. En søknad om medlemskap er å si til møtet at du føler deg hjemme, at du kjenner at du er på rett sted. Gjennom medlemskapet sier man også til hele møtet og til verden omkring oss at man har godtatt de mest fundamentale elementene i kvekerdommen: vår vilje til å søke guddommelig ledelse, hvordan vi samles til felles andakt og hvordan forretningsmøtene er ordnet, de praktiske uttrykkene for vår indre overbevisning (vitnesbyrdene) og hvordan vi alle er like for Gud. En søknad om å bli tatt imot i fellesskapet, er å bekrefte at vi selv står for det som møtet står for, og at vi er villige til å bidra til møtets liv.

Quaker Faith and Practice, Britain Yearly Meeting, 1995

HVORDAN BLIR MAN MEDLEM

I Norge kommer de fleste nye medlemmer inn som voksne. Da har de gjerne tatt del i andakten så pass lenge at de kjenner seg sikre på at de vet hva kvekersamfunnet står for og hvordan organisasjonen virker. Månedsmøteskriveren – og de fleste kvekere – vil kunne gi informasjon om hvordan man går fram for å be om medlemskap.

NÅRET BARN ER FØDT

Når barn blir født i en kvekerfamilie, bør medlemskap også vurderes og formaliseres. Barn hører vanligvis til samme trossamfunn som foreldrene hvis disse er gift. Hvis foreldrene tilhører hvert sitt trossamfunn, avgjør de sammen hvilket trossamfunn barnet eventuelt skal tilhøre. Hvis foreldrene ikke er gift når barnet er født, hører det vanligvis til samme trossamfunn som moren.

NÅR BARN BLIR UNGDOM/VOKSNE

Konfirmasjon betyr «å bekrefte sin tro», noe som i andre kirker har referanse tilbake til dåpen. Kvekersamfunnet praktiserer ikke dåp med vann, men med jevne mellomrom har det likevel vært ungdom som har tatt initiativ til å bekrefte sin tilhørighet til kvekersamfunnet omtrent på konfirmasjonsalder.

Gjennom det siste tiåret har det vært tilstrekkelig mange ungdommer til at de kunne få et felles tilbud om å forberede seg til å vurdere tilhørighet i fellesskap. Ved et slikt gruppetilbud gir Kvekersamfunnet ungdommene en mulighet til å lære om kvekertradisjoner, tro og historie og muligheten for å diskutere med jevnaldrende hvordan vi i dag skal bygge videre på disse tradisjonene, hvordan vi skal møte vår tids utfordringer, og hvordan vi skal være kvekere sammen i vår egen tid. Noen ungdommer ønsker å si fra at de vil regnes som voksne kvekere i en spesiell andakt,

andre velger å si det uten noen spesiell markering; andre er ikke rede til å ta stilling. Gruppetilbudet lar ungdommene velge fritt.

Vår erfaring er at for de ungdommene som ønsker å bekrefte sitt medlemskap i Kvekersamfunnet, virker gruppetilbudet og den feiringene de selv liker å kalle konfirmasjon, til å styrke deres følelse av å høre til blant kvekerne og deres eget ønske om å forplikte seg på kvekerveien i tro og liv enten konfirmasjonsandakten finner sted i det Månedsmøtet der de hører hjemme, eller under en årsmøtesamling.

5.2 ÅRSMØTET

Det norske Årsmøtet er fellesskapet av Månedsmøter og andaktsgrupper i Norge. Da Vennenes Samfunn Kvekerne 12.12.1995 ble registrert i Brønnøysundregistrene, ble det besluttet at trossamfunnet ved Årsmøtet skulle registreres med organisasjonsnummer. På Samfunnsrådet i 2018 ble det bestemt at månedsmøtene selv kan ta stilling til en eventuell registrering som egen organisasjon med vedtekter etter den modell som ble godkjent av årsmøtet i 2018.

Kvekersamfunnet har vært registrert som trossamfunn hos fylkesmannen i Rogaland, og årsrapport, regnskap og krav om offentlige tilskott sendes dit. Kvekersamfunnets organisasjonsform har det som kalles en *flat struktur*. Årsmøtet står *ikke over* Månedsmøtene eller andaktsgruppene, men er et samarbeidsorgan for hele det norske kvekersamfunnet, og det forutsettes at alle Venner deltar i årsmøtene og støtter årsmøtets arbeid.

Gi akt på det som er av evighet, for det fører hjertene sammen, fører dem nærmere Gud og lar dere se at dere er skrevet i hverandres hjerter. Sørg for å møtes, hvor dere enn er.(II.5)

Det er slik at hvis dere hadde et årlig møte, bare en gang i året ... slik at Vennene kunne se hverandre og høre hvordan sannhetens sak har fremgang, og hvordan Vennene går fram i Guds sannhet, så kunne dere få trøst og oppmuntring fra hverandre ... Da ville alt – ved Guds sannhet og kraft – bli bevart i fred og kjærlighet, og alle ville leve etter Guds visdom.(II.12)

*George Fox, Epistel 373 til Venner i Jamaica, 1681,
oversatt i Ambler: Hjertets Sannhet, 2017*

EPISTELSKRIVING

George Fox var selv utrettelig opptatt av å holde kontakten med nye andaktsgrupper ved hjelp av oppmuntrende brev, ofte kalt epistler. Også i vår egen tid har vi en tradisjon for å skrive epistler når vi møtes til årsmøter eller til andre større møter, slik at vi kan inspirere Venner i andre grupper og møter ved å fortelle om ny innsikt og nye erfaringer. Hvert årsmøte utpeker en epistelkomité til å skrive en epistel om årsmøtets innsikt og anliggender. De oversettes til engelsk og sendes til andre kvekeremøter verden rundt. Epistlene er ikke referater. Som sjanger ligger de nærmere vitnesbyrdene. Håndboka har retningslinjer for arbeidet med epistler.

5.2.1 ÅRSMØTETS OPPGAVER OG ANSVARSOMRÅDER

Årsmøtet samles årlig på et sted med plass til så mange som 70-80 mennesker (barn og voksne), oftest på en folkehøyskole. I de senere år har vi pleid å møtes i tre dager i sommerferien, vanligvis den siste helgen i juni, fra torsdag kveld til søndag ettermiddag. De tre dagene gir oss tid til andakter, noen timers forretningsmøter, og foredrag og diverse felles aktiviteter.

Årsmøtet er det organ som på vegne av hele Kvekersamfunnet tar stilling til aktuelle religiøse og samfunnsmessige spørsmål. Årsmøtet fatter bindende vedtak i saker som angår hele kvekersamfunnet. Årsmøtet trekker opp retningslinjer for kvekersamfunnets virke. Alle medlemmer har adgang til

årsmøtet. Årsmøtesamling holdes hvert år for å føre videre innsikt og aktiviteter som har vokst fram i månedsmøtene og blant medlemmene.

Rapporter fra Månedsmøter, komiteer osv. som skal legges fram på årsmøtesamlingen, må være sendt til skriverutvalget innen 6 uker før årsmøtet.

*Fra Kvekersamfunnets Retningslinjer
for oppbygging og virke, 2016.*

5.2.2 ÅRSMØTETS LEDELSE OG ÅRSMØTEKOMITEER

Årsmøtet samles bare en gang i året, om sommeren, men har ansvar og oppgaver som skal ivaretas gjennom hele året. Oppgaver som oppstår i løpet av året, mellom årsmøtene, kan legges fram for et Samfunnsråd som holdes i løpet av februar eller mars. Til å ivareta de løpende oppgavene velger årsmøtet en Skriver og to økonomikoordinatorer og øvrige medlemmer til et Skriverutvalg (SU) som står for den daglige driften av kvekersamfunnet og fungerer som Kvekersamfunnets styre der myndighetene krever et ansvarlig styre. Årsmøtets ledelse, styre og eventuelle komiteer er beskrevet i større detalj i Kvekersamfunnets håndbok.

5.3 ØKONOMI

Kvekersamfunnets virke finansieres av gaver som de enkelte medlemmene bidrar med, også eventuelt i form av arv eller legater, fra avkastning fra investeringer og ved refundert kirkeskatt fra stat og kommune, av myndighetene kalt «tilskudd». Årsmøtet setter opp et budsjett som viser hvordan inntekter og utgifter skal balansere. Håndbokdelen gir utfyllende informasjon om samarbeidet mellom Månedsmøter og Årsmøtet.

Bruker du nok tid sammen med andre i andaktsgruppa til å dele tanker om hvordan du forstår og opplever andakten, og hvordan du omsetter kvekeretroen i praktisk liv? Er det noe som tar en så stor del av din tid og energi at det hindrer åndelig vekst og din tjeneste for Gud? Gir du en rimelig del av dine penger til støtte for kvekersamfunnets arbeid?

Råd og spørsmål nr. 17

6 KVEKERHJELP

Navnet Kvekerhjelp ble første gang tatt i bruk i Norge i forbindelse med at kvekerne i Stavanger hjalp nordmenn som måtte flykte fra byen under krigen 1940-45.

I 1947, samme året som kvekerne fikk Nobels fredspris, ble det organisert en kolonne på tretti lastebiler for å hjelpe de nødlidende i Hamburg med mat og klær og medisiner, etter en storstilt innsamlingsaksjon i Rogaland og Agderfylkene. I denne perioden var Anna Andersen leder i kvekersamfunnet.

Kvekerhjelp var den første private organisasjonen som i 1963 fikk støtte fra NORAD for å drive utviklingsarbeid i Algerie. Kvekerhjelp formidler innsamlede midler og bidrag fra Utenriksdepartementet, NORAD og andre instanser til utviklings- og forsoningsprosjekter i noen av verdens konfliktområder.

La ditt liv tale! Let your lives speak!

Fra Råd og Spørsmål nr. 45

Samarbeid mellom likeverdige partnere erstatter veldedighetsprega holdninger som rår på 1960-tallet. Vi snakker ikke om givere og mottakere, men om samarbeidspartnere på like fot. Vi vil ikke drive veldedighet, men sammen med folket legge grunnen til endring med egne krefter. Slik vil vi skape et grunnlag som folket sjøl ønsker og kan bygge videre på. Begrepene vi bruker, uttrykker et program.

*Egil Magne Hovdenak, Algeriske erfaringer.
Kolofon AS, 2016.*

Samarbeidsfilosofien fortsetter å prege Kvekerhjelps arbeid i nyere tid og i andre land. Det som bærer dette arbeid er trua på at folket sjøl er i stand til å skape endring.

Egil Magne Hovdenak 2016.

Hva betyr det når vi sier at Kvekerhjelp er Kvekersamfunnets redskap i det internasjonale arbeidet for fred og utvikling? Hvordan bidrar Kvekerhjelp til å styrke kvekerverdiene? Hvilken rolle spiller organisasjonen Kvekerhjelp i Kvekersamfunnets liv? Hva betyr Kvekerhjelp for medlemmene i Kvekersamfunnet? Egil Magne Hovdenak sier:

Vennskap med menneskene er nøkkelen til fellesskap og godt samarbeid.

Hovdenak 2016.

Kvekere tror på «det av Gud» i alle. Dette er også Kvekerhjelps grunnverdi. Av denne grunnverdien følger naturlig en dyp respekt for alle mennesker. Kvekerhjelp er grunnlagt på denne respekten. Derfor er formålsparagrafen formulert slik:

Kvekerhjelps arbeid bygger på kvekerverdiene. Dette innebærer respekt for alle mennesker, likeverd og like rettigheter uansett religion, kjønn, seksuell legning, og etnisk tilhørighet. Kvekerhjelp vil støtte tiltak for å skape eller opprettholde fred og demokrati, for å forsvare menneskerettighetene og for konflikthåndtering og forsoning. Kvekerhjelps arbeid bygger på kvekernes tro på det av Gud i alle og respekt for og tro på folks egne ressurser.

Vårt formål er å bidra til at mennesker i våre samarbeidsland og i Norge blir i stand til å bedre sin livssituasjon ved egen innsats. Partnerne behov, ideer og ressurser styrer arbeidet. Kvekerhjelp støtter tiltak på grasrotnivå og vil bidra til å spre positive erfaringer fra grasrotnivå til beslutnings-takere.

Kvekerhjelp startet sitt arbeid under okkupasjonen i 1940, men det var først på 60-tallet at det internasjonale utviklings samarbeidet tok til for alvor. Egil og Turid Hovdenak reiste til Algerie med familien sin og trakk i gang et viktig og framtidsrettet utviklingsarbeid der. Dette arbeidet var nettopp grunnlagt på en dyp respekt for lokalbefolkningen i Kabyliya, deres kultur og kunnskaper.

Gjennom sin innsats greide Turid og Egil også å engasjere kvekere både i Norge og i Europa; kvekere følte at dette arbeidet angikk oss alle. Siden har Kvekerhjelp engasjert seg i mange små og store prosjekter i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

På 90-tallet bidro Stan Burkey til en ytterligere bevisstgjøring da han startet Change Agent Training prosjektet i Uganda, *Forandringsagentene*. Utgangspunktet var nettopp respekt for samarbeidspartnerne; det er de som må ha ansvaret. Arbeidet må basere seg på deres egne ressurser. Det er partnerne som kjenner situasjonen, det er de som må analysere situasjonen og gjøre arbeidet for å få slutt på fattigdommen og uretten.

Denne opplæringsmetoden fikk internasjonal oppmerksomhet og den ble brukt som modell for det freds- og forsoningsarbeidet som i 1996 tok til i Rwanda, Burundi og Øst-Kongo som var så rammet av krig, overgrep og vold. Et nettverk av 15 organisasjoner og et stort antall grasrotprosjekter har oppstått. Kvinner og menn, unge og gamle, arbeider aktivt for å bidra til forsoning mellom gamle fiender og en fredeligere framtid. Med fred som hovedmål bidrar de samtidig til utvikling og demokrati.

Også i Palestina har kvekere og Kvekerhjelp engasjert seg. I førskolene som Kvekerhjelp støtter på Gaza, er målet å gi 1300 barn et trygt sted å være. Dette er barn fra Gazas flyktingeleirer som, så langt det er mulig, får en forutsigbar, trygg og lekfylt formiddag fem dager i uka. Kvekerhjelp er med og sørger for at førskolene drevet av Palestinian Early Childhood Education Programme (PECEP) har ressursene de trenger til å drive et godt pedagogisk tilbud, til å ta inn elever fra de fattigste familiene, og til å betale lærerne en stabil og anstendig lønn.

PECEP samarbeider med Gaza Community Mental Health Programme (GCMHP) om oppfølging av barn med traumesymptomer. Barn på Gaza er særlig sårbare for traumer. I tillegg til å følge opp hvert barn som trenger hjelp, har fagfolk fra GCMHP opplæring for lærerne og for barnas foresatte, for at de skal forstå barns psykososiale utvikling og utfordringer og lære å ta vare på barn som strever.

Nesten alle barn i Gaza har opplevd traumer. Det viser seg på forskjellige måter som søvnproblemer, konsentrasjonsproblemer, sengevæting, aggresjon eller det helt motsatte: en veldig stillferdighet.

Vi intervensjonerer så tidlig som mulig. Vi trekker inn dem de lever sammen med. Når man hjelper et barn, må man hjelpe hele familien. Hvis en far kan lære å bli en bedre far for sin 5-åring, vil han også bli en bedre far for den eldre broren eller den yngre søsteren hennes.

*Yasser Abu Jamei, direktør for
Gaza Community Mental Health Programme*

«Vi snakker egentlig lite om traumebehandling,» reflekterte en av psykologene som besøker førskolene jevnlig. «Traumebehandling er for den fasen hvor faren er over og mennesker kan begynne å gjenoppbygge livene sine. Her på Gaza, slik det er nå, er det *motstandskraft* vi må bygge. Vi prøver å hjelpe voksne og barn til å etablere et grunnleggende selvbilde, en tro på egen verdighet, en trygghet i seg selv som kan bære dem gjennom enda verre tider enn dem vi har i dag.»

Én del i det å bygge motstandskraft er å kunne vite at det finnes noen utenfor Gaza som vet om og bryr seg om hvordan du har det. Som besøkende til Gaza slås vi ofte av menneskers nysgjerrighet og raushet i møte med oss, og hva de ber om, direkte eller indirekte: Fortell historiene våre der ute! Fortell historiene våre til hele verden!

Kvekerhjelps engasjement er i høy grad bygget på troen på at det nytter og tillit til at våre samarbeidspartnere både kan og vil. De som har skoene på må ha ansvaret, det er deres prioriteringer og initiativ som styrer arbeidet. Vi som bor i det trygge, rike Norge kan støtte dem og bidra, men lokalt eierskap er det viktigste. Som samarbeidspartnere kan vi bidra på mange måter. Det viktigste er nok finansiering og oppfølging. Men våre partnere har også behov for oppdatering og skolering. Vi ser prosjektene utenfra og kan til en viss grad bistå med råd og med kritikk hvis vi ser at noe ikke fungerer slik det bør. Våre partnere kan ha behov for å styrke sin holdning til kvekerverdiene, de kan ha problemer med den demokratiske strukturen eller det kan være vanskelig å sørge for reell likestilling mellom kvinner og menn. Vi trenger hverandre som likestilte partnere, vi lærer utrolig mye av hverandre.

Det er et privilegium å være engasjert i Kvekerhjelps arbeid. Det er ikke alltid helt lett å sette fingeren på hva kvekere tror på. Vi har ingen trosbekjennelse, vi er stolte av vårt mangfold. Det skal være høyt under taket i Kvekersamfunnet. Men jeg er overbevist om at en av de ting vi har felles, er vår holdning til rådet «La ditt liv tale». Uansett om vi kaller oss kristne, hvilket forhold vi har til Bibelen, hvordan vi opplever Jesus og hans budskap: De fleste av oss vil gjerne bidra med noe aktivt. Vi ønsker at vår tro skal vise seg i våre liv.

Kristin Eskeland, 2013

7 FRED

7.1 OM Å LEVE FREDSVITNESBYRDET

Norske kvekere har en 200 år lang historie der de har forsøkt å leve etter sine prinsipper. Fra å følge samvittigheten og nekte militærtjeneste gjennom 1800-tallet (med det dette medførte av bøter og fengsel), gjennom å delta i fredsarbeid i forbindelse med 2. Verdenskrig, til dagens vitnesbyrd for menneskerettigheter og fred og forsoning over hele verden, har norske kvekere vært en del av et vedvarende, sterkt vitnesbyrd for fred.

Fredsvitnesbyrdet er sannsynligvis det best kjente vitnesbyrdet, både innenfor og utenfor Kvekersamfunnet. Det oppstår fra vår overbevisning om at kjærlighet er kjernen i tilværelsen. Igjen finnes det ikke noen fast, skrevet tekst, men kvekerne føler en dyp tilknytning til erklæringen som de overrakte kong Charles II av England i 1660, som begynner slik: «Vi fornekter fullstendig alle ytre kriger og strid og kamp med ytre våpen, uansett for hvilket formål og under hvilket påskudd det måtte være.» Gjennom flere århundrer har kvekere hatt som mål å leve «i kraft av det liv og den ånd som tar bort foranledningen til alle kriger». (George Fox, Journalen for 1650).

Når vi ser historien i perspektiv, må det likevel sies at vi har oppnådd mye. Fredsvitnesbyrdet handler om å tenke på og snakke om det utenkelige slik at dette kan føre til en grunnleggende forandring i menneskenes holdninger. Det som er idealistisk i den ene generasjonen kan bli til en kjærkommen rettighet i den neste.

Fredsvitnesbyrdet innebærer ikke bare en negativ holdning til krig, men har inspirert kvekere til å gjøre hva de kunne for å hindre nød og lidelse blant krigsofre på begge sider. Det fører til at kvekere arbeider for å kunne bidra til forsoning mellom folkegrupper eller nasjoner som er i konflikt. Det innebærer en stadig søking etter ikkevoldelige metoder til konfliktløsning ved hjelp av internasjonale rettsinstrumenter i form av konvensjoner, avtaler og strukturer som De forente nasjoner (FN), for å bygge et fredelig samfunn, men også ved hjelp av mindre formelle metoder til å skape mellommenneskelig forståelse og samhold. Kvekerne var fra tidlig av sterke støttespillere i oppbyggingen av FN-systemet, og har kvekerkontorer (Quaker United Nations Offices, QUNO) i både Genève og New York, og et kvekerråd for Europa (Quaker Council for European Affairs, QCEA) i Brussel.

Fredsvitnesbyrdet innebærer også arbeid for tilgivelse og forsoning gjennom å erkjenne vår felles menneskelighet. Historisk sett har kvekere særlig bidratt til at retten til militærnekting er blitt anerkjent. Fredsvitnesbyrdet har også omfattet hjelpearbeid og ambulansetjeneste i krigsområder. Kvekerne har spilt en betydelig rolle i den siste del av det 20. århundre både i det internasjonale arbeidet for nedrustning, mot barnesoldater og i etableringen av fredsinstitutter (Peace Studies Institutes) på universiteter og ikkevolds-programmer (Alternative to Violence Project – AVP) i fengsler og skoler og frivillige organisasjoner.

Kvekersamfunnet og Kvekerhjelp har et felles medlemskap i Norges Fredsråd, og deler på representasjonen i rådsmøtet. Vi tok initiativ til etablering av Fredsskattalliansen.

Det er vanskelig å velge den pasifistiske veien, ikke minst fordi den tar lenger tid. Men jeg er overbevist om at den fører frem. For meg er det ikke tvil om at vold avler mer vold. Det som betyr noe, er ikke hva vi sier og tror, men hva vi gjør. Gjennom arbeid for andre på alle felter, for de psykisk utviklingshemmede, for mennesker som har det vanskelig i vårt land eller andre land – gjennom engasjement og praktisk arbeid kommer man frem til mer åndelige synsmåter og får et dypere syn på livet.

Sigrd H. Lund 1979 – Kvekerforlagets småskrifter nr. 8

Forsoneren søker ikke først og fremst kompromissets veg. Heller ikke nøytralitetens. Forsoneren er heller ikke en som bare søker å være objektiv; han er snarere en som dypt i sitt indre opplever selve kjernen i en konflikt-situasjon, og opplever den fra begge sider samtidig. Forsoneren kan på en egen måte forstå begge parter, fordi han opplever konflikten slik den oppleves av dem begge. Han føler smerten på begge sider og er faktisk selv såret av motsetningene. Det er en slik opplevelse av en konflikt som gjør det mulig for forsoneren å oppnå kontakt med begge parter i en strid. Et godt eksempel er John Woolman som levde intenst med i så vel slavenes som slaveeierens livssituasjon. Mot denne bakgrunn hadde han forutsetninger for å hjelpe både slave og slaveeier.

Når vi så ofte kommer til kort i våre forsøk på å forsones, så er det fordi vi ikke makter å identifisere oss med begge parter i et motsetningsforhold. Vår innblanding kommer derfor snarere til å skjerpe konflikten enn til å dempe den.

Wilhelm Aarek 1966 – Kvekerforlagetets småskrifter nr. 8

La oss se på våre skatter, på innredningen av hjemmene våre og klærne våre, og forsøke å se om krigens frø skulle finne næring i disse eiendelene våre.

John Woolman (1720-1772)

Alle former for ikke-voldelig motstand er så visst mye bedre enn ettergivenhet, som har kommet til å bety å unngå vold ved å kapitulere for urett mot andre og ikke mot en selv, ved å gi bort noe som ikke er vårt å gi. Denne betydningen av ettergivenhet, å kjøpe kortsiktig fred for oss selv ved å gi etter for internasjonal utpressing, har med rette kommet til å bli foraktet og sett på som oppmuntring til aggressorer og despoter. Den må skilles skarpt fra innrømmelsen, som personlig eller internasjonal integritet noen ganger kan kreve, av at vi har tatt feil eller selv har gjort galt og er klar til åpent å rette det opp eller til å snu vår framgangsmåte. Ingen hensyn til nasjonal eller internasjonal prestisje skulle hindre oss i å rette opp feil når vi forstår hva vi har gjort. Dette er en absolutt forutsetning for vår søking etter sannhet og et tegn på styrke, ikke svakhet, i personlig eller nasjonal karakter, selv når det betyr midlertidig ydmykelse.

Kathleen Lonsdale, 1953

*(British) Quaker Faith and Practice, fjerde utgave, 2009-opplaget, 24.33.
Teksten er antakelig en kommentar til den etniske rensingen av Palestina i 1948 og til Vestens stilltiende aksept.*

Jag tror på det av Gud i varje människa. Alla människor är bärare av något gudomligt. Att bruka våld mot en människa innebär för mig ett övergrepp mot det gudomliga. Min religion innebär alltså *vörndnad för livet*. Något högre värde, som skulle kunna åsidosätta denna vörndnad, existerar inte. Därför är det militära försvaret en omöjlighet för mig.

Sven Andreasson, 1975

För ett antal år sedan var det en medlem av vårt samfund som begärde sitt utträde sedan hon upptäckt att vi inte var en fredsförening. Denna händelse avslöjar något mycket väsentligt: för kväkarna är fredsarbetet inte ett mål i sig. Det är en konsekvens av en livssyn.

Herman Backman 1981

Det är en stor och kanske skrämmande uppgift att bli fredsbyggare. Men Gud begär inte det orimliga. Vi kan inte alla vara statsmän eller om världsproblemen sakkunniga. Men en enskild människa hur liten han eller hon än känner sig inför dessa svårlösta problem, betyder något när det gäller att skapa en fredens atmosfär genom ställningstagande och handling.

Ett steg i taget på vägen räcker. Ljus skall falla över nesta steg. Ju större den skaran blir, ju stärkare blir fredens krafter i världen. Och vi är ju inte lämnade ensamma. Fred på jorden ligger Guds hjärta nära. Hur skulle han annars kunna kallas kärlekens Gud.

Elsa Cedergren, 1974

Hvis vi skal ha fred på jorden og godvilje blant mennesker må vi innstille oss på den ikke-voldelige bekreftelse av alt menneskelig livs hellighet. Hvert menneske er en person, fordi det er et Guds barn.

Martin Luther King Jr.

Forsoning og helbredelse er et mål vi søker. Ut fra bibelen snakker vi om dette som *shalom* eller *Guds rike*. I moderne termer snakker vi også om en visjon om rettferdighet, fred og skaperverkets integritet. Med andre ord må forsoning og helbredelse omfatte helheten av Guds skaperverk. [...] Forsoning er etableringen av *shalom*, noe som innebærer skapelse – eller gjenskapelse – av harmoniske relasjoner som har sitt grunnlag i rettferdighet. Dette er en holistisk prosess, initiert av Gud og omfatter hele skaperverket, både menneskelig og ikke-menneskelig.

*Økumenisk fredsarbeid i dag.
En erklæring fra Kirkenes verdensråd.*

... Det tjuende århundres pendling fra et vitnesbyrd **mot krig** til et vitnesbyrd **for fred** har ført til at fred tolkes som et bredere og mer diffust konsept enn **mot krig**. Det har vært en bevegelse mellom disse to tolkningene som har ført til et skifte fra et bestemt konsept til et mer diffust, fra en konservativ forestilling til en radikal, fra en forskrift til et alternativ og fra å være et vitnesbyrd forankret i kristendommen til en forankring i ulike typer spiritualiteter. Fredsvitnesbyrdet tolkes i dag individuelt.

Elaine Bishop

7.2 VÅRT FREDSSKATT-ANLIGGENDE

Kvekersamfunnet gikk i 2007 sammen med seks andre organisasjoner og dannet *Fredsskattalliansen*. Etter hvert er det Fredslaget som har overtatt fremdriften av denne saken. Fredsskattalliansen arbeider for en lov som gir skattebetalere som av samvittighetsgrunner er militærnektende, rett til å få den prosentandelen av skatten som forvaltes av Forsvarsdepartementet, overført til et fond for fredsskapende tiltak.

Før 2007 hadde kvekersamfunnets *Fredsfondutvalg (FFU)* arbeidet med dette i mange år.

Motstanden mot at pasifister skulle delta i militær opprustning gjennom sine skattepenger, begynte allerede sommeren 1948 da Stortinget vedtok «verneskattloven» som skulle styrke Norges militære forsvarsevne. Kvekersamfunnet og fredsorganisasjonene reagerte kraftig allerede før loven var vedtatt. Kvekersamfunnet sendte sitt protestbrev 11. oktober, 1948, og mange medlemmer og andre pasifister skrev egne, private brev. Brevet ble offentliggjort, bl.a. i Aftenposten, da kvekersamfunnet mottok et negativt svar fra Toll- og avgiftsdepartementet. Brevet fra kvekerne hadde foreslått som en løsning, at kvekerne skulle betale like mye skatt som alle andre, men at pasifistenes penger skulle holdes adskilt og brukes for humanitære formål, helst internasjonalt. En delegasjon av kvekere og andre pasifister fikk audiens hos statsminister Einar Gerhardsen i desember 1948. Gerhardsen lyttet og ga uttrykk for forståelse, men pasifistene vant ikke fram.

I 1985 tok Årsmøtet i Vennesen Samfunn Kvekerne opp igjen arbeidet med ønsket om at deres skattepenger skulle brukes for fredsskapende formål gjennom et fredsfond, en fredsskatt, og sendte uttalelsen «samvittighetsfrihet, krigsskatt, fredsskatt» til Storting og regjering i 1987.

I 1999 kom en ny «Uttalelse om samvittighetsfrihet og økonomisk militærnekting», delvis på grunn av Norges deltakelse i Golfkrigen og krigen på Balkan.

Et privat lovforslag (såkalt Dokument 8-forslag) om å utrede en lov om fredsskatt ble lagt fram for Stortinget i 1999-2000 av Hallgeir Langeland (SV). Forslaget ble nedstemt.

I forbindelse med NRKs tv-aksjon høsten 1999 «Din innsats – andres frihet» ble Hof-erklæringen til. Det var Amnesty International Norge som oppfordret kommunene til å sette menneskerettighetene på dagsorden. På bakgrunn av Hof-erklæringen og etter iherdig lobbyvirksomhet, tok Venstres gruppe i Re kommune opp fredsfondsaken i 2002. Re kommunestyre støttet ideen og sendte en anmodning til Stortinget om å utrede Dok. 8 forslaget. FFU brukte *innbyggerinitiativet* for å be Tønsberg bystyre om å anmode Stortinget om å utrede Dok. 8 forslaget. Det manglet bare én stemme for å få dette vedtatt. Saken fikk likevel støtte fra fem partier.

ÅRSMØTETS UTTALELSE FRA 1987

«SAMVITTIGHETSFRIHET, KRIGSSKATT, FREDSSKATT»

«VENNENES SAMFUNN KVEKERNE samlet til sitt 169. årsmøte ber Storting og regjering ta skritt til å endre militærnekterloven slik at det blir reell og fullstendig samvittighetsfrihet når det gjelder å delta i eller bidra til militær virksomhet. Enhver alvorlig overbevisning bør godtas som fritaksgrunn. Ingen må fengsles på grunn av sin overbevisning, og ingen må tvinges til skattebetaling som finansierer våpenproduksjon, våpenkjøp og opplæring av unge mennesker til vold og krig.

Kvekerne lever i en 350-årig tradisjon som tar avstand fra «all krigføring med ytre våpen», og vi er overbeviste om at «Kristi ånd aldri vil lede oss til kamp og krig med ytre våpen mot noe menneske», slik det står i kvekernes fredsvitnesbyrd fra 1660. Det kjennes dypt urettferdig at vi, og andre i samme situasjon, må være med å betale for at andre skal gjøre det vi selv ikke vil: Å volde tap av medmenneskers liv og helse.

Indirekte blir vi gjort medskyldige i å opprettholde den fortvilte situasjonen mange av våre medmennesker i den tredje verden lever i – fordi vi bruker ressursene til rustninger i stedet for å satse på mer omfattende tiltak mot fattigdom og underutvikling.

Vi lever i en stadig smerteligere samvittighets-konflikt ved at vi kjenner oss tvunget til å støtte en politikk som undergraver det vi holder for godt og riktig, og som viser en forakt for både skaper og skaperverk. Å fortsette å leve i denne tilstanden uten å protestere kjennes uredelig.

Dersom vi visste at midlene ble brukt til fredsskapende virksomhet, vil vi gjerne betale mer skatt. Vi vil gjerne bidra til krigsforebyggende tiltak av ikke-militær art:

- tillitsskapende kontakt over landegrensene og over kulturelle, etniske og religiøse skillelinjer
- oppseding til fred gjennom vennskap
- holdningsdannende opplysningsarbeid som fremmer respekt for og solidaritet med mennesker uansett hudfarge, tro og politisk oppfatning.

Vi vil delta aktivt i konfliktløsning og i arbeid for å erstatte det militære forsvaret med et ikkevoldsforsvar. Vi vil verne om frihet og menneskerett og delta i utviklingsarbeid som bidrar til en rettferdig fordeling av verdens ressurser.

Vi støtter tanken om å opprette et fredsdirektorat til å ta seg av freds- og menneskerettighetsspørsmål i et fruktbart samarbeid med fredsorganisasjoner og andre som arbeider for de samme mål.

Vi ber også om at Norge bidrar aktivt i Europarådets arbeid for retten til samvittighetsnekting i land der det ennå ikke er innført tilfredsstillende ordninger.

For å markere Norges vilje til å garantere samvittighetsfrihet, oppfordrer vi Storting og regjering til å åpne adgang for den enkelte til å få en prosentvis del av skatten – tilsvarende det som går til militære formål – overført til et fond for fredsskapende virksomhet av ikkevoldelig art.»

For Vennesen Samfunn Kvekerne, 12. september 1987
Egil Magne Hovdenak Hans Eirik Aarek

UTTALELSE FRA ÅRSMØTET I VENNESEN SAMFUNN KVEKERNE 1999

«Som kvekere står vi i en over 300 år gammel ikkevoldstradisjon. Vårt fredsbudskap er fundert i en aktiv tro. Vårt arbeid for menneskerettigheter og fred er en vesentlig del av vår religiøse praksis. I mange år har vi arbeidet for en lov som vil gi oss rett til å få den delen av skatten som går til militær virksomhet overført til et fond for å fremme fred gjennom ikke-voldsmetoder.

På 1800-tallet ble vi forfulgt for vår tro. Senere ble vi fritatt for militærtjeneste. Nå er våpenteknologien utviklet i en grad som gjør at det stort sett er via skattepengene vi blir gjort delaktig i krigsforberedelser og krig. Penger er ikke etisk og moralsk nøytrale. På 90-tallet har Norge vært involvert i både Golfkrigen og krigen på Balkan. Dette har aktualisert vår sak ytterligere. Når vi gjennom skattepengene blir tvunget til å bidra, oppleves det som en krenkelse av vår integritet. Dette kan vi ikke stilltiende leve med. I og med at våre myndigheter anser tros- og samvittighetsfrihet som grunnleggende verdier, er det etter vårt syn en nødvendig konsekvens at det etableres en ordening som gjør at også vi kan bidra til vårt lands sikkerhet uten å komme i konflikt med vår overbevisning.»

På vegne av Vennesen Samfunn Kvekerne
27. dag i 6. måned, 1999

Penny Heymans
årsmøteskriver

KAPITLENE 8 – 12 ER IKKE FERDIGE ENNÅ

De vil bli lagt ut etter hvert som de blir ferdige.

13 HISTORIEN OM KVEKERNE I NORGE

AV HANS EIRIK AAREK

FORHISTORIEN

Det norske kvekersamfunnets historie begynner i 1814 da prisonfanger kom hjem fra fangenskap i England og begynte med stille andaktsmøter i Stavanger og Christiania. Men kvekerdommen har en lite kjent forhistorie i Norge, og vi skal fortelle den først.

På 1600-tallet ble store mengder trelast eksportert på norske og engelske skip fra Norge til England. I et brev fra George Fox i 1659 blir Norge nevnt blant de land som det blir oppfordret å sende kvekerlitteratur til. Det skal ha vært kvekerbesøk i Norge før 1660, muligens så tidlig som i 1657-58. Det refereres imidlertid til at Thomas Shaw besøkte landet i 1659 på vei til Skottland og London. Dette er ikke mer enn noen få år etter det som regnes som startåret for kvekerbevegelsen, 1652.

Neste gang kildene nevner Norge er i forbindelse med et deportasjonsskip med kvekere fra Storbritannia til engelske kolonier, som mistet kursen i en storm og kom til Bergen i 1666 og ble liggende der i 20 dager. En av kvekerne om bord, Laurence Fullove, rapporterer at de delte ut skrifter til nysgjerrige innbyggere i Bergen. Samme året, i 1666, ble det første kvekerskrift på dansk/norsk gitt ut i Nederland, John Higgins *Herrens Budskab Til alle Mennesker som bekjænder at de troer paa Gud...* I 1674 besøkte kvekermisjonær og skipper William Bayly Porsgrunn. Samme år skriver George Fox i et brev at det var to kvekere fra Norge i London, og epistelen fra 1683 rapporterer at det var venner fra Norge til stede på årsmøtet. Den første navngitte nordmannen i kvekersammenheng er Gert Søfrensen som i 1687 blir anklaget i Tønsberg for å ha utbredt kvekerskrifter oversatt fra engelsk.

Men den som skulle bli mest kjent i norsk kvekerhistorie før 1814, var Christoffer Meidel (1659-ca 1710). Meidel var født i Porsgrunn og studerte teologi i København. I 1687 ble han ordinert til den første presten i den dansk-norske kirken i London. Han ble senere kveker og reiste i 1702 på misjonsreise bl.a. til Norge. Han skulle også skaffe norske immigranter til kvekerkolonien Pennsylvania. Han ble arrestert og våren 1703 forvist fra landet. Hans interesse for Norge fortsatte imidlertid, og både i 1704 og 1706 sendte han kvekerskrifter til Norge, men bøkene ble beslaglagt.

Hans viktigste innsats skulle imidlertid bli det oversettelsesarbeidet som han utførte. Dette skulle ha virkninger lagt utover hans levetid. Han oversatte i 1705 Penns *Een Liden Nøgel*, i 1706 Dells *Lærdom om Daabe*, og i 1717 og 1738, etter Meidels død, ble henholdsvis Barclays *Katekisme* og *Apologi* utgitt i London i norsk/ dansk oversettelse. Disse bøkene dukker i forskjellige sammenhenger opp i Norge-Danmark.

Allerede i 1739 finner en Barclays *Apologi* i Norge. Bøkene blir forbudt og konfiskert, men det forhindrer ikke at de fins i en del presters og samfunnstoppers biblioteker. De var vel relativt ufarlige der! I det ene året hvor det var trykkefrihet, 1771, får Eric Meyer fra Bragenes trykt opp et nytt opplag av Dells *Lærdom om Daabe* sammen med et eget tilskrift om alterets sakramenter. Utover på 1700-tallet er det noen spredte episoder i Norge hvor en kan øyne kvekerinnflytelse, men de politiske og religiøse forholdene gjorde det meget vanskelig å spre litteratur og enda vanskeligere å etablere noe religiøst samfunn. Likevel kan en si at noe av grunnlaget til et norsk kvekersamfunn blir lagt her.

KVEKERSAMFUNNET I NORGE

Kvekersamfunnets historie i Norge begynte, som vi sa, i 1814. Da kom norske sjøfolk som hadde vært fanger i den engelske prisonen under Napoleons-krigene i 1807-1814 hjem til Norge og begynte å praktisere sin kvekeretro i landet. Med seg hjem hadde de hver sitt eksemplar av Barclays *Apologi* som de hadde fått av engelske kvekere. Det

var denne boka noen av dem hadde funnet i skipsbiblioteket på et av fangeskipene, og som førte til at de tok kontakt med engelske kvekere.

Den første tiden var det ikke noe organisert samfunn. Det ble holdt andaktsmøter i private hjem i Stavanger og Christiania. De som deltok var hjemvendte prisonfanger og andre interesserte.

Den første konflikten med myndighetene kom allerede i 1816. Da giftet Knut Halvorsen Revem seg med Anne Olsdatter i Christiania på kvekervis, og myndighetene nektet å godkjenne ekteskapet. Samme året ble det nedsatt en kommisjon av Stortinget som skulle utrede kvekerspørsmålet. Kvekerne var den første prøven på den liberale norske grunnloven av 1814 hvor det var foreslått en religionsfrihetsparagraf, men denne kom ikke med i den endelige versjonen av grunnloven.

I august-september 1818 besøkte engelskmannen William Allen og fransk-amerikaneren Stephen Grellet Norge, og de mente at den lille kvekergruppen her måtte organisere seg på en skikkelig måte. De satte opp en struktur etter engelsk-amerikansk mønster med forretningsmøter, protokoller over vedtak og føring av medlemslister.

Kvekersamfunnet skulle kunne ta seg av alle de kirkelige funksjonene og eksistere som en egen religiøs enhet utenfor statskirken. Medlemslister skulle sendes inn til myndighetene hvert år. Det ble trykt en liten bok med regler og også med råd og spørsmål. Den skulle brukes både internt og overfor myndighetene.

Kvekersamfunnet ble ikke anerkjent av myndighetene, men det kom til noen ad hoc-løsninger. Knut og Anne Halvorsen fikk i 1819 sitt ekteskap godkjent og fikk lov til å bo i landet. Navngitte kvekere fikk lov til å bo i Stavanger og omegn ved kongelige forordninger i 1826 og 1828 mot at de meldte fødsler, dødsfall osv. til myndighetene og ikke drev proselyttvirksomhet.

I mellomtiden hadde Elias Tastad i Stavanger blitt rettsforfulgt fordi han hadde begravd sine tvillinger og prisonfangeren Ole Frank i uvigslet jord. I Christiania ble Knut Halvorsen straffet fordi han gravla et barn og en voksen i uvigslet jord.

En del kvekersympatisører og haugianere hadde emigrert til Amerika med kvekeren Lars Larsen Geilane som leder på skipet *Restoration* i 1825. Dette var begynnelsen til en storstilt utvandring som skulle føre om lag en million nordmenn over havet. Utvandringen i 1825 har for alltid skrevet kvekerne inn i Norges-historien. De vanskelige forholdene religiøse dissenterer kom i pga. myndighetenes rettsforfølgelse, med beslag av eiendeler, bøter og fengsel var en viktig «push»-faktor i utvandringssammenheng gjennom hele 1800-tallet.

Ca. en tredjedel av medlemmene i det norske kvekersamfunnet emigrerte. Det var delte meninger i Kvekersamfunnet om emigrasjon. Det var de som hevdet, støttet av engelske kvekere, at en burde bli i Norge og kjempe for religionsfrihet.

Kvekersamfunnet var et lite samfunn. Det var 16 norske prisonfanger som kom hjem til Norge som kvekere. Noen av dem ble sentrale i oppbyggingen av det norske kvekersamfunnet, andre forsvant. Ved stiftelsen i 1818 var det 8 personer, 4 menn og 4 kvinner som meldte seg inn i Stavanger, og 4, 3 menn og en kvinne i Christiania. Da *Restoration* seilte til USA i 1825, var det 9 medlemmer igjen i Stavanger.

Christiania-gruppen visnet etter hvert bort, og Stavanger blir hovedsete for kvekerdommen i Norge. Selv om det bare var tillatt for kvekerne å bo i Stavanger og nærliggende områder, sprer kvekerdommen seg til Ryfylke, og senere – særlig etter dissenterloven i 1845 – til Bergen, Tromsø, Røldal, Voss og Kvinesdal med spredte kvekere også andre steder i landet. Det blir bygd forsamlingshus i Kvinesdal, Sauda, Røldal, Skjold/Tysvær og Tromsø og anlagt gravplasser i Skjold/Tysvær, Sauda og Stavanger.

Fra 1846 blir Kvekersamfunnet et offisielt registrert og lovlig kirkesamfunn utenfor Statskirken som det første dissentersamfunnet i Norge. I 1856 registrerer metodistene og Lammers-bevegelsen seg og flere kommer etter. Det var først og fremst kvekerne som var pådrivere for en dissenterlov, og dette er det andre punktet hvor kvekerne har skrevet seg inn i Norges-historien.

Den norske statskirke er ikke en folkekirke i dansk og svensk forstand. De dissenterende kirkesamfunn blir etablert utenfor statskirken, og det har aldri vært mulig å være medlem av statskirken og samtidig fullt medlem av en dissentermenighet.

Antallet kvekere var lite fram til 1840-åra. Da begynner det – før Dissenterloven – å vokse fram mot slutten av 1860-åra. Dette skjer trass i emigrasjon og at nye og alternative kirkesamfunn kommer på banen. Toppen nås i 1868 med 175 innskrevne medlemmer. Imidlertid var det flere som regnet seg som kvekere. I Folketellingen i 1865 er det 473 som oppgir at de er kvekere, i 1875 er det 403.

Dissenterloven løste ikke alle problemene for kvekerne. Det var fremdeles ikke lov til å nekte militærtjeneste, kvekere måtte fremdeles betale «geistlige fordringer» og skoleskatt, selv om de var et eget kirkesamfunn og hadde sine egne skoler. Utpantinger, bøter og fengsel gjorde livet vanskelig for kvekere helt fram til århundreskiftet.

Årene 1850-1870 ble likevel en god tid for Kvekersamfunnet i Norge. En rekke engelske og amerikanske kvekermisjonærer besøker Norge og driver en utstrakt møtevirksomhet. Det blir utgitt og spredt mye kvekerlitteratur, det er kvekerskoler både på landsbygda og i Stavanger. Mye av dette blir finansiert av engelske kvekere, og det norske kvekersamfunnet rapporterer sine aktiviteter til Continental Committee i London Yearly Meeting. Det er vel riktig å si at norske kvekere stod i et avhengighetsforhold til sitt engelske «modersamfunn» gjennom hele 1800-tallet.

De siste årtiene av det 19. århundre blir en stagnasjons- og nedgangstid for Kvekersamfunnet. Det ser ut som samfunnet mangler evne til å fornye seg internt som religiøst samfunn, og at mye av kreativiteten og aktiviteten til sentrale medlemmer blir kanalisert i andre retninger, retninger som var i samsvar med kvekernes grunnleggende sosial-etiske prinsipper, men som fant sin organisering utenfor Kvekersamfunnet. Dette gjelder avholdsbevegelsen fra 1859 som i stor utstrekning var et kvekerinitiativ med Asbjørn Kloster i spissen, og som senere samlet andre dissentersamfunn som metodister og baptister i et samarbeid på tvers av konfesjonene.

Senere stod kvekerne – som helt fra 1840-åra hadde arbeidet for muligheten til å nekte militærtjeneste – sentralt i grunnleggelsen av den norske fredsbevegelsen i 1890-åra. I tillegg ble ledende kvekere som f. eks. Endre Dahl, Torstein Bryne, Anna Andersen d.e., Peter Fugelli og Carl Nyman, sterkt engasjert i den framvoksende industrien i Stavanger-området. Noen av dem deltok også i kommunepolitikken.

En kan si at Kvekersamfunnet var inne i en integreringsperiode i forhold til det store samfunnet. Det vokste inn i det moderne Norge. Den første perioden fra 1880-åra og et stykke inn på 1900-tallet var det internt preget av store problemer i brytningen mellom det gamle og det nye, men senere skjer det en mer positiv fornyelse.

Stagnasjonen og frustrasjonen toppe seg i 1898 da Kvekersamfunnets Skriver leverer inn protokollene til fylkesmannen fordi han ikke vil oppgi navn til vernepliktige unge menn. Det norske kvekersamfunnet blir fra dette året en privat religiøs organisasjon uten de rettigheter et registrert kirkesamfunn hadde ut fra dissenterloven. Det fortsetter likevel med å ta opp medlem-mer og utføre handlinger for eksempel begravelser som om det skulle være et registrert samfunn.

Slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet ble en tid med store endringer i det internasjonale kvekersamfunnet. Det skjedde en modernisering som gikk på liberalisering av teologien, en mer positiv holdning til forskning og utdanning og erkjennelse av den sosial-etiske utfordringen i det moderne industrisamfunnet.

En avgjørende begivenhet som på mange måter satte i gang denne utviklingen var Manchester-konferansen i 1895. Her ble grunntrekkene i den moderne kvekerdommen formet. Et av de konkrete resultatene var opprettelsen av Woodbrooke College i Birmingham i 1903. Norske kvekere kom i årene framover i stor grad til å benytte seg av dette studiestedet. De brakte de nye tankene med tilbake til Norge og startet en prosess som skulle fornye også det norske kvekersamfunnet.

KVEKERSAMFUNNET I DET MODERNE NORGE

Det skjer samtidig en løsrivingsprosess fra det engelske kvekersamfunnet. I 1909 drar for første gang representanter fra det norske kvekersamfunnet til Årsmøtet i London. I 1920 deltar flere norske venner på den viktige *All Friends Conference* i London som særlig drøftet fredsvitnesbyrden som et fundamentalt uttrykk for kvekerstroen. Konferansen befestet den liberale teologien som Manchester-konferansen i 1895 hadde vært et utgangspunkt for.

I 1920 fant det også sted en annen begivenhet som pekte i samme retning. Henry T. Hodkin, kveker og en sentral person i det internasjonale kristne fredsarbeidet, besøkte Stavanger og talte til overfylte hus både i Domkirken, Betania og Totalen. Også her stod kvekernes fredsvitnesbyrd sentralt. Initiativtaker til besøket var Ole F. Olden. Han skulle bringe en moderne ikke-dogmatisk kristendomsforståelse inn i Kvekersamfunnet.

I 1922 finner vi for første gang en innsamling til nødlidende utenfor Norges grenser. Det blir samlet inn kr 1418 til sultofrene i Russland. Pengene blir formidlet gjennom Friends Relief Committee i London. Kontakten med England fortsetter, men mer på norske premisser. I 1924 og 1927 er Vennene i Stavanger vertskap for «Lecture Schools» med engelske venner som forelesere. I denne perioden er det en økende aktivitet, særlig blant de unge i kvekersamfunnet. Flere av dem hadde studert på Woodbrooke i 1920-årene, og innflytelsen fra Woodbrooke skulle bli viktig for utviklingen av norsk kvekerdom i mellomkrigstiden og også etter annen verdenskrig.

Andaktsmøtene blir avertert i avisene fra 1922, det sosiale aspektet blir ivaretatt ved «selskapeleg samvær» både ved nyttårstid og ved årsmøtene. Årsmøtet i 1928 ser ut til å summere opp denne positive utviklingen: «Det var et av de årsmøder som vil leve i mindet.» Samtidig forsvinner etter hvert de små kvekergruppene på landsbygda.

I 1931 kommer spørsmålet opp om igjen å søke om status som offentlig registrert dissenter-samfunn, men registrering skjer ikke før i 1936. Da hadde dissenterlovgivningen og den nye militærnekerloven av 1922 løst de fleste av de problemene kvekerne hadde på 1800-tallet. Ved nyregistreringen hadde Kvekersamfunnet 73 voksne medlemmer.

Gjennom 1800-tallet hadde Kvekersamfunnet gitt ut en rekke skrifter, fra større bøker (Barclay og Fox) til små traktater, men ikke noe tidsskrift. Norsk-amerikaneren John Fredrik Hanson ga ut tre årganger av et tidsskrift kalt *Vennen* i 1900-1902, og det ble utover på 1900-tallet gjentatte ganger snakket om å utgi et kveker-tidsskrift.

Det ble først virkelighet i 1937 da Ole F. Olden begynte å gi ut *KVEKEREN*. Det var meningen at det skulle være et skandinavisk tidsskrift, og det hadde en del dansk og svensk stoff i de første årgangene – og under krigen, da utgivelse i Norge ble umulig – kom det ut ett nummer i Danmark. Men det ble etter hvert et norsk tidsskrift, og *Nordisk Kväkertidsskrift* med en nordisk profil begynte å komme ut i Sverige i 1949. Dette ble imidlertid etter hvert til et svensk *Kväkertidsskrift* (1974). Det har vært vanskelig å få til noe nordisk samarbeid på dette området. *Kvekeren* har betydd mye både som bindeledd mellom medlemmene av det norske kvekersamfunnet og som et ansikt utad, noe som ble særlig vektlagt under den neste redaktøren Wilhelm Aarek.

I 1978 ble Kvekerforlaget opprettet og har gitt ut et 90-talls hefter og bøker, noen også på dansk, svensk og engelsk.

Kveker-hjelparbeid kom inn i mer organiserte former da Kvekerhjelp ble startet ved krigsutbruddet i 1940. Norske kvekere deltok sammen med danske, svenske og engelske kvekere i gjenoppbyggingen av Finnmark i 1946-47. Den første store Kvekerhjelp-aksjonen var Tysklands-kolonnen i 1947, samme året som kvekerhjelporganisasjonene i England og USA fikk Nobels fredspris. Tretti lastebiler med mer enn 55 tonn matvarer, klær, såpe, tran og andre ting drog fra Sør-Vest Norge til Hamburg.

Senere fulgte prosjektet i Kabilia (1963-1973) og mindre prosjekter i flere andre land. I dag er Change Agent Peace Programme (CAPP) i Sentral-Afrika, sammen med

barnehagene i Gaza, Kvekerhjelps hovedprosjekter. Kvekerhjelp representerte på mange måter en ny bistands-ideologisk tenkning og praksis ved å ta utgangspunkt i grasrotas behov og bygge samarbeid med lokal kompetanse.

Vi skal heller ikke glemme at Kvekersamfunnet med Sigrid Helliesen Lund som initiativtaker, utviklet Ungdomsheimen Lindgrov utenfor Risør i årene 1959 – 1990, og bidrog med nye ideer i HVPU-omsorgen knyttet til skole og arbeid.

Administrativt har Kvekersamfunnet bestått av andaktsmøter, Månedsmøter og Årsmøtet. Det var i noen få år fra 1818 et Månedsmøte i Christiania, men det var først i 1952 at Oslo Månedsmøte ble opprettet i tillegg til Stavanger Månedsmøte. I 1975 kom Månedsmøtet i Kristiansand.

I tillegg til dette har det vært en samfunnskomité eller et samfunnsråd med bred representasjon. Ulike funksjoner i samfunnet har også sine komiteer. Tradisjonelt har det vært en Skriver med lederfunksjoner i samfunnet. I 1960-åra var det en skriver-troika, i senere år har det vært et Skriverutvalg ved siden av Skriveren. Skriveren er også den som i tillegg til de interne lederfunksjonene i samfunnet, står som ansvarlig overfor myndighetene.

Andaktsmøter har det vært på mange steder opp igjennom historien. I dag er det faste andaktsmøter i Stavanger, Bergen, Oslo og Kristiansand/Mandal, og møter på mindre regelmessig basis andre steder i landet. Både Oslo og Stavanger har kvekerne egne lokaler, og i Kristiansand/Mandal, Bergen og Bø i Telemark leier kvekersamfunnet lokaler.

Kvekersamfunnet har på 1900-tallet hatt gode internasjonale kontakter, både formelt og uformelt. FWCC har betydd mye for å skape et nettverk mellom de ulike årsmøtene. Hjelpe- og utviklingsarbeid og fredsarbeid, i de senere årene fredskatt-saken, Geneva Summer School og Youth Pilgrimage samt European Young Friends har knyttet Venner sammen over landegrensene.

Ulike internasjonale strømninger har også hatt sine nedslag i det norske Kvekersamfunnet. Likevel er det grunn til å hevde at de nordiske kvekersamfunnene har utviklet sin egenart som kvekersamfunn preget av det nordiske sosialdemokratiet, en grunnfestet tro på menneskerettighetene og landenes rolle som ikke-stormakter. Nordisk kvekersamarbeid har aldri lyktes fullt ut. Nordiske sommermøter har i etterkrigstiden kanskje vært det viktigste nordiske samarbeidet i tillegg til at vi alltid sender representanter til hverandres årsmøter. Fra 2002 har det imidlertid vært nordiske årsmøtesamlinger hvert tredje eller fjerde år hvor hver nasjon har separate forretningsmøter mens resten av samlingen er felles.

KVEKERSAMFUNNET I DET POSTMODERNE SAMFUNNET

Det er kanskje riktig å si at moderniteten i kvekersammenheng varte til inn i 1970-åra. Kvekerhjelps Kabylia-prosjekt som «total community development-programme», deltakelse i de store folkebevegelsene som *Nei til atomvåpen* og mot NATO og EEC er eksempler på de siste store modernitetsbevegelser. Den forskningen kvekere var opptatt av, var internasjonalt var freds-, konflikt og utviklingsforskning. Karakteristisk ved moderniteten var at den vendte seg utad, mot de store problemene.

I det internasjonale kvekermiljøet begynte postmodernismen å gjøre seg gjeldende fra 1980-åra, influert av den nye åndeligheten som New Age-bevegelsene representerte. Perspektivet ble innadvendt. En blir mindre synlige i den offentlige debatten. Å finne seg selv åndelig ble viktigere enn de store prosjektene.

Blant liberale kvekere både i USA og England flyttet tyngdepunktet seg over til en individualisme med et helt spekter av forskjellig religiøsitet og transreligiøsitet med ulikt ideologisk og teologisk ståsted: universalist-kvekere, buddhist-kvekere osv., deltakelse i to eller flere religiøse bevegelser samtidig. Vi får eksperimentering med nye andaktsformer og nye samværsformer.

Mange nye aktiviteter kom i tillegg til de tradisjonelle: ulike typer meditasjon, healing, åndelig dans og sang, teater og forskjellige øvelser med fokus på forholdet

kropp-ånd. Det har vært et kreativt mangfold, men samtidig har det vært vanskelig å samles om noe enhetlig og stake ut en felles kurs framover. Tiden har vært preget av de mange samtaler om hva som er Kvekersamfunnets oppgave og funksjon i vår tid og i framtida. Det er også symptomatisk at kvekerforskningen er blitt mer innadvendt, opptatt av egen historie og religiøsitet.

I hvilken grad og på hvilken måte har dette slått ut i Norge? Hva har vært karakteristisk for det norske kvekersamfunnet i de siste ti-årene av det 20. århundre og fram til i dag? Det har vært en svak men jevn vekst i medlemstallet, noe ulikt fordelt mellom de tre Månedsmøtene. Årsmøtene har vært arrangert på folkehøgskoler, og det har vært lagt til rette for at hele familier, barn, unge og voksne skal kunne delta.

Det har også vært lagt mer vekt på sosialt samvær enn på organisasjons- og forretningsaker. Kvekersenterideen med fokus på åndelig vekst og fornyelse er blitt realisert i form av stille helger, alle alders helger, barnehelger, kvekerturer til England og andre arrangementer. Et spesielt toårig opplegg for ungdommer med innføring i kvekerdommen som alternativ til annen konfirmasjon, har vært gjennomført fra høsten 2010

Det har vært lettere å samle folk til enkeltbegivenheter enn til møteserier. Blant de sakene som har opptatt Kvekersamfunnet finner vi revisjon av *Råd og Spørsmål* og samfunnets retningslinjer, og ikke minst hvorledes vi kan fremme åndelig fornyelse. Tro og Liv-prosjektet er del av dette. Fredsskatt-saken har blitt brakt til Stortinget, og CAPP-prosjektet har imponert mange, ikke minst utenfor Kvekersamfunnet.

Vi har forsøkt å bygge sterkere nettverk både ved besøk og ved å utgi *Kvekernytt*, og integrering av barn og unge i fellesskapet har stått sentralt. Bruk av internett har også blitt viktig de seinere årene. Spørsmål om hva kvekerfellesskapet er, og hvordan vi kan styrke det har vært tema ved årsmøter og ellers drøftet i månedsmøtene.

Til en viss grad kan vi si at Kvekersamfunnet i Norge er preget av postmodernistiske trekk som fragmenterer mye av virksomheten, samtidig som det synes å være en sterk, men ikke alltid like tydelig og bevisst kraft som bærer samfunnet framover. Jeg tror vi kan karakterisere oss som et vennsamfunn hvor kjærligheten til hverandre er levende, men hvor vi må bestrebe oss på å få fellesskapet til å fungere enda bedre og tydeligere.

Kilder:

Upublisert materiale samlet av Faith Ann Sevilä.

Hans Eirik Aarek: Kvekerne og det moderne Norge. I rapport fra seminar på Ansgarskolen 26-27. oktober 2001.

Se ellers boklista i APPENDIX D

Artikkelen ble første gang publisert i *Tidsskriftet Kvekeren* nr. 1-2, 2002 og er oppdatert i 2018.

Hans Eirik Aarek er pensjonert høgskolelektor i filosofi, Universitetet i Stavanger, medlem av Stavanger Månedsmøte, årsmøteskriver 1988-1992 og 2002-2005, har forsket på bl.a. emner i norsk kveker- og utvandrerhistorie og skriver en PhD-avhandling om moderniseringen av det norske Kvekersamfunnet.

APPENDIX D: BOKLISTE

Referanser og forslag til videre lesning:

- Ambler, Rex: *Truth of the heart; An anthology of George Fox*, Quaker Books, London, 2007
- Amundsen, Arne Bugge Red.(2005): *Norges religionshistorie*. Universitetsforlaget, Oslo
- Bibelen (1986) Det Norske Bibelselskaps Forlag, Oslo
- Borgen, Peder / Haraldsø, Brynjar(1993): *Kristne kirker og trossamfunn*. Tapir, Trondheim
- Britain Yearly Meeting: *Quaker Faith and Practice*, 4. utg. London
<http://www.quaker.org.uk/quaker-faith-practice>
- Brown, J. Stuard / Timothy Tackett (2006) *The Cambridge History of Christianity – Enlightenment, Rewakening and Revolution 1660-1815*, Cambridge University Press: Cambridge
- Dandelion Pink:(2007) *An introduction to Quakerism*, Cambridge University press, Cambridge
- Dandelion, Pink (2008): *The Quakers – A Very Short Introduction*. Oxford University Press, Oxford
- Dandelion, Pink (2011): *Gleden over kvekerlivet*, Kvekerforlaget, Stavanger
- Dandelion, Pink:(2005) *The Liturgies of Quakerism*. Ashgate, Hampshire / Burlington
- Dandelion, Pink:(1996) *A Sociological Analysis of the Theology of Quakers – The Silent revolution* Edwin Mellen Press: Lewiston, Queenston, Lampeter
- Friends World Committee for Consultation, International Membership Committee: *Cheerfully over the world: A handbook for isolated Friends*, London 2009
- Furre, Berge (1993) "Lammets krig" med "det frie Noreg." Kvekarane i møte med det norske samfunnet, side 141-149, i *Kirke og Kultur nr 5, 1993*
- Furseth Inger og Repstad Pål: (2003) *Innføring i religionssosiologi*. Universitetsforlaget Oslo
- Golf, Olav (2006): *Oppbrudd og utvandring blant religiøse minoriteter fra Rogaland*. Wigestrands, Stavanger
- Gustafsson, Göran (1991): *Tro, samfund och samhälle*. Sosiologiska perspektiv. Bokförlaget Libris, Örebro
- Hansen, Ebbestad, Jan Erik (red.) (2005) *Vestens mystikk*, i serien: *Verdens hellige skrifter*, De norske bokklubbene, Oslo
- Heelas, Paul/ Woodhead, Linda (2005): *The Spiritual Revolution – Why religion is giving way to spirituality* Blackwell publishing, Lancaster University
- Hollsing, Ingmar (2009): *Stillhet och handling. Det svenska kväkarsamfundets historia*. Artos&Norma bokförlag, Skellefteå
- Hovdenak, Egil Magne. *Algeriske erfaringer. Utvikling med egne krefter*. Oslo: Kolofon 2016.
- Hubbard, Geoffery (1985): *Quaker by Convincement*. Quaker Home Service. London
- Hygen, Johan B (1971): *Reformasjonens venstre fløy*, i Wingren, Gustaf (red.): *Etik og kristen tro*. CWK Glerup, Lund, Gyldendal, København, Universitetsforlaget, Oslo
- Jansen, Anne Emilie. *Det norske kvekersamfunns historie i første halvdel av det 19. hundreåret*. Stavanger: Vennesen Samfunn, 1967.
- Johannessen, Egil Mardal, "...men hva kan du da selv si?" *Norske kvekeres religiøsitet i dag, sett i lys av deres livsfortellinger og den historiske konteksten*. Masteroppgave ved Teologisk fakultet – KRIS4302. Universitetet i Oslo. 2009.
- Jones, Rufus M *Kvekernes tro og virke*. Stavanger: Stabenfeldt 1947.
- Jones, Rufus M.(1914): *Spiritual Reformers in the 16th and 17th Centuries*. Archivum, San Rafael – California
- Kennedy, Thomas C. *British Quakerism 1860-1920. The Transformation of a Religious Community*. Oxford: Oxford University Press 2001.
- Kenworthy, S. Leonard (1981): *Quakerism, A Study Guide on the Religious Society of Friends*. Print Press, Dublin
- Kromberg, M. ed.: *Å møtes under Åndens ledelse – En innføring i kvekeretro og kvekerordninger*. Kvekerforlagets småskrifter nr 44, Stavanger. 2003
- Kromberg, Marit (2004): *Åndelig søken som historisk fenomen.. i Kromberg, Marit(red): Å møtes under Åndens ledelse – En innføring i kvekeretro og kvekerordninger*. Kvekerforlagets småskrifter nr 44, Stavanger

- Kvekeren*, tidsskriftet. Utgitt av Vennesen Samfunn, Kvekerne/Kvekersamfunnet, 1937 til dags dato.
- Kvekerhjelp 50 år 1963-2013. Glimt fra Kvekerhjelps 50-årige historie*. Oslo: Kvekerhjelp, 2013.
- Kvekerne og det moderne Norge, i Folkestad Breistein, Ingunn / Nygård, Dag: *Frikirkelighet, lavkirkelighet, arbeiderbevegelse og det moderne Norge (1880-1820)*. Utgitt av Norges frikirkeråd i samarbeid med Ansgar Teologiske Høgskole, Høgskolen i Agder og Kirkeakademiet i Kristiansand
- Kvekertanker. Seks foredrag fra sommermøtet på Hundorp 1947*. Stabenfeldt, Stavanger
- Lapin, Ernst *Vennesen samfunn Kvekerne 1846-1898*. Stavanger: Kvekerforlaget, 1999.
- Lawson (1997). Når kvekergrupper tar beslutninger, artikkel i *Kvekeren* nr 3 – 1997.
- Levin, Jennie (2003): *Hearts and Minds Prepared*, Study pack from Woodbrooke Quaker Study Centre, Birmingham,
- Lund, Sigrid Helliesen (1981) *Alltid underveis*. I samarbeid med Celine Wormdal, Oslo: Tiden 1981.
- Molland, Einar 1976: *Kristenhetens kirker og trossamfunn*. Gyldendal norsk forlag. Oslo
- Morgan, Gareth (1990): *Organisasjonsbilder*. Universitetsforlaget, Oslo
- Nag, Martin / Aarek, Hans Eirik/ Olsen, Svein Magne (1998): *Randaberg-kvekerne: åndsfrihetens pionerer*. Årvok, Randaberg historielag, Randaberg
- Nag, Martin. *I strid for fred. Tre kapitler av fredsbevegelsens pionértid i Norge*. Ås: Kvekerforlaget 1985.
- Oberman, Heiko Augustinus (1986): *The Dawn of the Reformation*. T. & T. Clark LTD, Edinburgh
- Oftestad, Bernt T / Rasmussen, Tarald / Schumacher, Jan (2005): *Norsk kirkehistorie*. Universitetsforlaget, Oslo
- Repstad, Pål (2000): *Religiøst liv i det moderne Norge: et sosiologisk kart*. Høgskoleforlaget, Kristiansand
- Ross, Hugh McGregor: *George Fox A Christian Mystic*, ISBN-10 1-904808-17-4, 2008. Forfatteren har valgt ut og redigert tekster fra Ellwood, Thomas: *The works of George Fox*, Philadelphia, 1831, bind 1 og 2: *The Journal of George Fox*.
- Rowntree, Arnold. *Woodbrooke: Its history and aims* Birmingham: Robert Davis, 1923.
- Røed-Larsen, Sverre and Anne Hjort-Larsen (eds) (2012) *I strid for fred. Fredskontoret 1962-1972. Idealistisk fredsarbeid og bred grasrotaktivitet*. Oslo: Kolofon forlag 2012.
- Scully, Jackie Leach: *Playing in the Presence*. Swarthmore Lecture. 2002.
- Sheeran J, Michael (1996): *Beyond Majority Rule – voteless desisions in the Religious Society of Friends*. Michael J Sherran, Regis College, Denver, Colorado
- Skeie, Geir and Hans Eirik Aarek. *Religious Freedom as seen from a Minority Perspective*. Seminar held 3rd om 5th of September 2014, Stavanger: Report from the University of Stavanger no 50 2015.
- Soelle, Dorothee (2001): *The Silent Cry. Mysticism and Resistance*. Fortress Press, Mineapolis
- Spenser, Carole Dale (2007): *Holiness: The Soul of Quakerism. An Historical Analysis of the Theology of Holiness in the Quaker Tradition*. I serien: *Studies in Christian History and Thought*. Paternoster, Milton Keynes, Colorado Springs, Hyderabad
- Seierstad, Andreas. *Kyrkjelegt Reformarbeid i Norig i Nittande Hundreaaret*. Bergen: Lunde forlag 1925,
- Thorkildsen, Dag (2003): Vekkelse og modernisering på 1800-tallet, i Livssyn og religion i Norge – konflikt, dialog og forandring. Nyere norsk kirkehistorie. Det teologiske fakultet – Universitetet i Oslo. *Unipub kompendier*, 2003 – Teologi og kristendom;KRIS 1002
- Ulfsby, Inez Boon *Et håndslag til Finnmark, fredsvennesen Hjelpetjeneste under gjenreisningen 1946-47*, Stavanger: Kvekerforlaget (2006/1982).
- Utne, Bjørn S (og) Hans Eirik Aarek: *"Dette Ukrudt fra Engellands sectrige og geile Jordbund". Rapport fra forskningsseminar om Den rolle kristne dissenterbevegelser – spesielt kvekerne – spilte i norsk kulturutvikling på 1800-tallet*. Arbeidspapirer fra Høgskolesenteret i Rogaland, nr. 184, 1993.
- Vennesen Samfunn Kvekerne (2004): *Råd og Spørsmål*, Kvekerforlaget, Stavanger
- Vennesen Samfunn Kvekerne: www.kveker.org
- Woodhead, Linda (2004): *Christianity - A Very Short Introduction* Oxford Press, Oxford
- Woodhead, Linda (2006): *An introduction to Christianity*, Cambridge University Press, Cambridge

- Aarek, Hans Eirik. *Et lidet Viidnesbyrd mod Krig og Fæktning. Søren Olsens militærnektersak fra 1848*. Innledning og kommentarer av Hans Eirik Aarek. Stavanger: Kvekerforlaget, 1998.
- Aarek, Hans Eirik: *Kvekerne i Norge*. Kromberg, Marit (red): *Å møtes under åndens ledelse*, Kvekerforlagets småskrifter nr 44, Stavanger. 2003
- Aarek, Hans Eirik. "På forskerferd i kvekerspor: Mürren og Schilthorn i Sveits." I: *70+. Et lite skrift til mine venner i anledning min syttiårsdag 7. Oktober 2009*. Stavanger 2010.
- Aarek, Hans Eirik. *Kvekergravstedet. Øvre Haukeligate 39*, Stavanger. Stavanger: Kvekerforlaget 2011.
- Aarek, Hans Eirik. Stillhet, innsikt og handling – kvekernes religiøse og sosialetiske praksis. I: Anne Kalvig og Anna Rebecca Solevår (red) *Levende religion. Globalt perspektiv – lokal praksis*. Stavanger: Hertervig Akademisk 2015, s. 212-321
- Aarek, Hans Eirik. Kvekersamfunnet – kontemplasjon og sosialt engasjement. I *Kirkensamfunn i Norge*, Oslo Cappelen-Damm, 2018
- Aarek, Hans Eirik and Julia Hinshaw Ryberg. "Quakers in Europe and the Middle East." I: *The Cambridge companion to Quakerism*, edited by Stephen W. Angell and Pink Dandelion, Cambridge, Cambridge University Press 2018, s. 216-236.
- Aarek Wilhelm (1993): *Vennenes Samfunn*, Kvekerne.
- Aarek, Wilhelm (2001): *Norsk kvekerdom i dag*, Kvekerforlagets småskrifter nr 40, Stavanger
- Aarek, Wilhelm: *Kvekertanken og vår tids åndelige situasjon (1948)*: i *Kvekertanker – seks foredrag om kvekeremner fra et sommermøte på Hundorp 1947*